

**Uchwała Nr V/31/2015
Rady Gminy Frysztak
z dnia 27 lutego 2015 roku.**

w sprawie przyjęcia „Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Frysztak”.

Na podstawie art. 18 ust. 2, pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst: Dz. U. z 2013r. poz. 594 ze zmianami), art. 19 ust. 3b ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj: Dz. U. 2014 poz. 1649),

Rada Gminy Frysztak uchwała, co następuje:

§ 1

Uchwała się „Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Frysztak na lata 2015 - 2020”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Frysztak, a kontrolę nad jej realizacją powierza się Komisji Rozwoju Gospodarczego i Budżetu.

§ 3

Traci moc uchwała nr XXII/118/2004 Rady Gminy Frysztak z dnia 28 lipca 2004r. w sprawie przyjęcia „Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Frysztak”.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Kwiatek

RADA GMINY FRYSZTAK
38-130 Frysztak
ul. Ks. Wojciecha Blajera 20
woj. podkarpackie

Załącznik do uchwały Nr V/31/2015
Rady Gminy Frysztak
z dnia 27.02.2015r.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO

GMINY FRYSZTAK

na lata 2015 – 2020

Frysztak, luty 2015

Spis treści

- I. **OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO**
- II. **AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU**
 - 1. **POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE, POWIERZCHNIA, LUDNOŚĆ**
 - 2. **ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE**
 - 2.1 Budowa geologiczna i zasoby geologiczne
 - 2.2 Zasoby
 - 2.3 Wody powierzchniowe i podziemne
 - 3. **TURYSTYKA**
 - 4. **ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE**
 - 4.1 Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego
 - 4.2 Infrastruktura techniczna
 - 4.2.1 Stan dróg i komunikacja
 - 4.2.2 Telekomunikacja
 - 4.2.3 Wyposażenie w energię elektryczną
 - 4.2.4 Gazyfikacja
 - 4.2.5 Gospodarka wodno – ściekowa
 - 4.2.6 Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków
 - 4.3 Obiekty dziedzictwa kulturowego
 - 4.4 Analiza SWOT
 - 5. **GOSPODARKA**
 - 5.1. Główni pracodawcy
 - 5.2. Rolnictwo
 - 5.3. Struktura podstawowych branż na terenie gminy
 - 5.4. Analiza SWOT
 - 6. **SFERA SPOŁECZNA**
 - 6.1. Sytuacja demograficzna i społeczna terenu
 - 6.2 Ludność – zatrudnienie
 - 6.3. Bezrobocie
 - 6.4. Analiza SWOT
- III. **ANALIZA OBSZARÓW PROBLEMOWYCH**
 - 1. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA TERENIE GMINY FRYSZTAK
 - 2. TEMATYCZNA LISTA ZADAŃ PRZEWIDZIANYCH DO REALIZACJI W RAMACH WYPEŁNIANIA ZAŁOŻEŃ POSZCZEGÓLNYCH PRIORYTETÓW
- IV. **PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA**
- V. **ZGODNOŚĆ PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE GMINY, POWIATU I WOJEWÓDZTWA**
- VI. **SYSTEM WDRAŻANIA, SPOSOBY MONITOROWANIA I KONTROLI**

WPROWADZENIE

Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2015-2020 jest podstawowym instrumentem planistycznym polityki rozwoju gminy Frysztak. Niniejszy Plan nawiązuje do *Strategii Rozwoju Gminy Frysztak na lata 2000-2010*, *Strategii Rozwoju Powiatu Strzyżowskiego*, *Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpacie 2012.*, *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego* i *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020*.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Frysztak został utworzony w celu efektywnego korzystania z funduszy pomocowych przede wszystkim w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego* i *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020*, oraz innych programów operacyjnych odnoszących się do środków wsparcia Unii Europejskiej.

Plan obejmuje lata 2015-2020, okres ten podyktowany jest dostosowaniem perspektywy rozwoju gminy do oferty dofinansowania projektów z budżetu Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

Plan jako dokument planistyczny analizuje i ocenia aktualną sytuację, identyfikuje problemy lokalnej społeczności, określa kierunki działań zmierzających do poprawy istniejącego stanu. Wskazuje zadania do realizacji, planowane nakłady finansowe, przewiduje sposoby wdrażania, monitorowania i oceny.

Większość zakresów pomocy dostępnych w poprzednim okresie będzie kontynuowanych. Będzie możliwość dofinansowania inwestycji drogowych w zakresie dróg lokalnych, co jest istotne dla samorządów gminnych i powiatowych. Będzie można realizować projekty w zakresie gospodarki wodnej i ściekowej, w tym przydomowe oczyszczalnie ścieków.

I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Plan Rozwoju Lokalnego terytorialnie i administracyjnie obejmuje gminę Frysztak w horyzoncie czasowym 2015-2020. Czas realizacji planu jest spójny z siedmioletnim okresem programowania pomocy przez UE.

Na pierwszy okres aplikowania o środki finansowe z funduszy Unii Europejskiej zaplanowano zadania, których realizacja jest najpilniejsza, biorąc pod uwagę zapotrzebowanie społeczne oraz te, które są zaawansowane w procesie przygotowania formalno-prawnego.

II. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem planu

1. Położenie geograficzne, powierzchnia, ludność.

Gmina Frysztak, której historia sięga XII wieku jest gminą wiejską położoną w południowo – zachodniej części województwa podkarpackiego w powiecie strzyżowskim. Jest to najdalej na zachód wysunięta gmina całego powiatu, położona u zbiegu dróg łączących Jasło, Krosno i Strzyżów. Bezpośrednio graniczy z pięcioma gminami: Wiśniowa, Kołaczyce, Wojaszówka, Wielopole Skrzyńskie i Brzostek. Administracyjnie należy do niej 14 sołectw: Cieszyna, Chytrówka, Frysztak, Glinik Dolny, Glinik Górny, Glinik Średni, Gogołów, Huta Gogolowska, Kobyle, Lubla, Pułanki, Stępina, Twierdza, Widacz. Według podziału fizycznogeograficznego Polski gmina położona jest w prowincji Karpat i Podkarpacia, podprowincji Zewnętrznych Karpat Zachodnich, makroregionie Pogórzy Środkowobeskidzkich i mezoregionie Pogórza Strzyżowskiego. Niewielki fragment gminy (pasma Jazowej) położony jest na terenie mezoregionu Pogórza Dynowskiego. W tych okolicach Pogórza charakteryzuje się łagodnymi pasmami wzgórz, które rozciągają się od zachodu (dolina Wisłoki) ku wschodowi (dolina Wisłoka) tworząc układ rusztowy. Porozdzielane są one szerokimi płaskodennymi obniżeniami o łagodnie nachylonych zboczach i płaskich, często podmokłych dnach. Średnie wysokości wzniesień kształtują się w granicach 350 – 500 m n.p.m. Najwyższym wzniesieniem jest góra Bardo (534 m n.p.m.).

Gmina Frysztak zajmuje powierzchnię 9063ha, a liczba mieszkańców na koniec 2014 roku wynosiła 10 709 osób. Według zestawienia zbiorczego na dzień 01.01.2014 podanego przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii w Warszawie użytki rolne zajmują 5376 ha co stanowi 59,3 % powierzchni gminy, a grunty leśne wraz z gruntami zadrzewionymi i zakrzaczonymi zajmujące 3192 ha stanowią 35,2% ogólnej powierzchni.

2. Środowisko przyrodnicze

2.1 Budowa geologiczna i zasoby geologiczne

Teren gminy Frysztak położony jest w Karpatach fliszowych na obszarze tzw. jednostki śląskiej. Zróżnicowaną budowę geologiczną tego terenu tworzą tzw. układy fliszowe. Są to skały osadowe złożone z piaskowców, łupków i ilów. Budowa geologiczna w istotny sposób wpływa na rozmieszczenie i rodzaj surowców mineralnych. Zasoby geologiczne terenu gminy Frysztak można określić jako ubogie. Na tym terenie występują złoża piaskowców, głównie w

Cieszynie, Stępinie, Kobylu i na Górze Chelmu. Są to przeważnie piaskowce warstw krośnieńskich, w których można spotkać amonity a także odciski łodyg liliowca. Pozyskiwany w XX w. w tych miejscowościach w nieczynnych obecnie kamieniołomach, kamień służył do produkcji tuczni drogowego oraz jako kamień murowy na fundamenty. W okolicach Stępiny występowały niegdyś eksploatowane złoża rudy syderytowej. Cenny surowiec dla przemysłu ceramiki budowlanej stanowią gliny, łupki ilaste i ropy. Eksploatowane w Gliniku Dolnym warstwy łupkowo – ilaste wykorzystywane są do produkcji cegły palonej w miejscowej cegielni. W dolinie rzeki Wisłok i jej bocznych dopływach występują mady, piaski i żwiry rzeczne. Pokłady piasku znajdujące się w Gogołowie wykorzystywane są jako materiał budowlany do lokalnych potrzeb.

2.2 Zasoby

Bardzo ważnym i cennym elementem wzbogacającym zasoby środowiska naturalnego gminy są lasy (2892 ha), które zajmują prawie 32% jej powierzchni. Znaczne partie zalesione odznaczają się bardzo wartościowymi cechami m.in. wysokim stopniem naturalności, występowaniem roślin chronionych oraz skałkami i piaskowcami kwalifikującymi się do ujęcia jako pomniki przyrody. Na terenie całej gminy Frysztak znajdują się pojedyncze drzewa, jak i też grupy drzew wyróżniających się wymiarami, kształtem czy rzadkością występowania. Ogółem w miejscowościach takich jak: Glinik Średni, Glinik Dolny, Gogołów, Lubla, Kobyle chroni się 18 okazów reprezentujących 6 gatunków drzew. Są to m.in. dąb szypułkowy i bezszypułkowy, lipa szerokolistna i drobnolistna, jawor, sosna wiosenna. Ponadto stanowisko jaskółki brzegówki (Gogołów) i stanowisko pióropusznika strusiego (Stęпина) są pomnikami przyrody żywej. Zostały one uznane za pomniki przyrody rozporządzeniem wojewody rzeszowskiego. Wiele z występujących tu okazów flory i fauny wymieniona jest w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt” i „Polskiej Czerwonej Księdze Roślin” jako gatunki zagrożone w swym bycie.

2.3 Wody powierzchniowe i podziemne

Przeważający obszar gminy położony jest w zlewni Wisłoka wraz z jego lewobrzeżnymi dopływami a jedynie mały fragment zachodniej części gminy leży w zlewni Wisłoki (potok Gogołówka). Przez teren gminy przepływa rzeka Wisłok, która według oceny ogólnej zaliczana jest do rzek o słabym stanie ekologicznym (II klasy elementy morfologiczne i fizykochemiczne, IV klasa elementy biologiczne)¹. W obrębie doliny Wisłoka wraz z dopływami występuje zagrożenie zalewaniem wodami powodziowymi. W dolinie Wisłoka znajdują się również struktury geologiczne o zwiększonej zasobności w wody podziemne, w których obrębie wyznaczono orientacyjny zasięg Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Doliny Wisłoka, którego fragment położony jest na terenie gminy.

3. TURYSTYKA I REKREACJA

Gmina Frysztak położona jest w Paśmie Pogórza Strzyżowsko - Dynowskiego, na jednym z najbardziej malowniczych przełomów Wisłoka zwanym Bramą Frysztacką, który na całej długości tworzy piękne meandry. Cały obszar znajduje się w granicach Czarnorzecko -

¹ Źródło „Ocena stanu wód...” www.wios.rzeszow.pl

Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego lub jego otulinie.

Na terenie gminy utworzono 2 rezerwat przyrody „Herby” i „Góra Chełm” Środowisko Frysztaka i okolic cechują; czyste powietrze i urokliwe krajobrazy. Krajobraz gminy Frysztak chociaż silnie przekształcony przez człowieka, zachował jednak swą malowniczość i różnorodność. Walory przyrodnicze i dziedzictwo historyczne sprzyjają aktywnej turystyce i rekreacji. Na atrakcyjność turystyczną tych terenów wpływa występowanie zabytków kultury materialnej. Do nich należą zabytki architektury sakralnej: drewniany kościół pod wezwaniem św. Katarzyny z 1672 roku w Gogołowie i kościół z II połowy XV wieku pod wezwaniem Św. Mikołaja w Lubli, a także wzniesiony w 1927 roku kościół parafialny we Frysztaku pod wezwaniem Narodzenia NMP. We Frysztaku, przy obecnej ul. Parkowej znajduje się stary cmentarz żydowski - kirkut - z II połowy XVII w. Niewątpliwą atrakcją gminy stanowi unikatowy na europejską skalę kompleks schronów z okresu II wojny światowej znajdujący się na pograniczu Cieszyny i Stępniny. Tutaj 27 sierpnia 1941 roku doszło do spotkania Adolfa Hitlera z włoskim przywódcą – Mussolinim. Zwiedzając Frysztak warto zwrócić uwagę na budynek z początku XX w. przy ulicy ks. W. Blajera we Frysztaku, będący obecnie siedzibą Gminnej Biblioteki Publicznej oraz dom przy ulicy Braci Dymnickich 2 który skrywa wejście do piwnic i podziemnych korytarzy (prawdopodobnie z XVII w). Innymi atrakcjami turystycznymi gminy jest dwór w Kobylu, kaplica grobowa Denkerów na cmentarzu w Gogołowie, kapliczka na górze Chełm oraz kapliczki w Cieszynie i Twierdzy. Na miłośników aktywnego wypoczynku czekają piesze szlaki turystyczne: niebieski- Dębica – Wiśniowa- Czarnorzeki, żółty – Kołaczyce – Czudec, zielony- Ropczyce – Frysztak i czerwony – Lubla – z Przybówki na Goleisz. Są także wyznaczone trasy rowerowe, ścieżki dydaktyczno – przyrodnicze. Przez okolice Frysztaka prowadzi szlak wodny, którym jest rzeka Wisłok. Choć nie jest ona przystosowana do spływów kajakowych (brak przystani i wydzielonych tras), to w okresie letnim można zauważyć wielu amatorów tego rodzaju rekreacji. Najbardziej popularną trasą, którą pokonują kajakarze jest odcinek rzeki od Krosna przez Frysztak, do Strzyżowa. Jego długość wynosi ok. 36 km.

W wielu miejscach na terenie gminy można spotkać wspaniałe punkty widokowe:

- Z góry Chełm mamy widok na bunkry w Stępinie oraz panoramę doliny rzeki Stępinkii, u której źródeł pobiera się wodę z zawartością leczniczych składników mineralnych.
- Z Kamieńca można podziwiać panoramę Gogołowa oraz Frysztaka
- Z parkingu obok Biblioteki Gminnej we Frysztaku roztacza się piękny widok na: "Bramę Frysztacką", pasmo "Jazowej", dolinę "Wisłoka" i miejscowość Kobyle.
- Z "Działu" w Gogołowie zobaczymy przepiękną, rozległą panoramę na wzgórze ciągnące się od Brzostku aż po Strzyżów. Widać także oba kościoły w Gogołowie oraz wyciąg narciarski w Strzyżowie.
- Z nieczynnego kamieniołomu w Cieszynie, widok na dolinę Wisłoka i górę Chełm.
- Z Piaskowej Góry w Kobylu w paśmie Jazowej, w kierunku zachodnim, roztacza się uroczy widok na rozległą dolinę Wisłoka, a w centralnej części panoramy widać wzgórze z zabytkowym kościołem Frysztaka.
- Z drogi Frysztak - Klecie, około 400 m od frysztackiego kościoła, roztacza się wspaniały widok na "Bramę Frysztacką", czyli przełom Wisłoka w Cieszynie koło Frysztaka.

- Z drogi prowadzącej z Jasła do Strzyżowa widać rozległą panoramę Lubli z widocznym drewnianym kościołem. W dali widnieje wzgórze i frysztacki kościół oraz Góra Chelm, Bardo i Klonowa.
- Z Glinika Dolnego (znad wyrobiska cegielni) zobaczyć można Frysztak i okolice.

Gmina Frysztak nie dysponuje dużymi hotelami czy bogatą ofertą restauracji i barów. Jednak na turystów czeka kilka przyjaznych gospodarstw agroturystycznych usytuowanych w Stępinie, Gogołowie i Kobylu. Ta forma wypoczynku zapewnia poznanie gospodarstwa rolnego, kontakt z przyrodą, zaopatrzenie w świeżą i zdrową żywność. Można się dobrze wypaść i dobrze zjeść. Bazę noclegową oferują turystom także: Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji i restauracja „Floriańska”

Baza szkoleniowo-noclegowo-wypoczynkowa GOSiR Frysztak to nowoczesny kompleks obiektów sportowo-rekreacyjnych i turystycznych. Oferta Ośrodka przygotowana jest na przyjmowanie obozów sportowych, kolonii dla dzieci i młodzieży, zielonych szkół, organizację imprez okolicznościowych, spotkań integracyjnych i biznesowych. Baza noclegowa wyposażona jest w jadalnię z zapleczem kuchennym, salę audiowizualną, salę fitness oraz saunę. Po całkowitym wykonaniu modernizacji i wyposażenia Ośrodek będzie mógł pomieścić jednorazowo 55 osób. Każdy z 19-stu pokoi posiada pełen węzeł sanitarny. Na terenie bazy dostępny jest Internet bezprzewodowy, sprzęt audio oraz TV. Ponadto na terenie GOSiR znajduje się 6 osobowe mieszkanie sezonowe przy kompleksie basenów. Atrakcją jest kompleks basenów. Ogródzony teren kryje w sobie koronę basenów z trzema nieckami basenowymi i atrakcjami wodnymi (zjeżdżalnia o długości 63,2 m), tereny zielone do plażowania, obiekty sportowe - boisko do piłki plażowej, kort tenisowy, plac zabaw oraz bar wraz z ogródkiem piwno-grillowym. Obiekt jest w pełni przystosowany dla osób niepełnosprawnych. Na terenie basenu można znaleźć miejsce do opalania, aktywnego wypoczynku lub wylegiwania się w cieniu drzew. GOSiR dysponuje trzema profesjonalnymi płytami boisk piłkarskich. Do wyposażenia boisk należy także zaplecze szatniowe z łazienkami i natryskami. Znajduje się tu także uniwersalne boisko asfaltowe na którym zimową porą urządzone jest lodowisko. W dni deszczowe można skorzystać z sali gimnastycznej. Sala jest profesjonalnie wyposażona w urządzenia do gry w koszykówkę, piłkę nożną, ręczną oraz siatkówkę. W skład wyposażenia wchodzi również drabinki gimnastyczne, ławeczki i materace. Bogato wyposażony jest plac zabaw dla dzieci oraz siłownia na wolnym powietrzu. W pobliżu znajduje się tania baza noclegowo-szkoleniowo-wypoczynkowa GOSiR. Została przygotowana specjalnie dla klientów, których zasobność portfela nie pozwala na wybranie drogich miejsc noclegowych. Jest to alternatywa dla wszystkich, którzy cenią sobie komfort, spokój i ciszę, a przepych nie jest najważniejszym elementem wypoczynku. Budynek noclegowy położony jest w miejscowości Kobyle i oddalony od głównej bazy GOSiR-u zaledwie o 500 m. Goście mają do dyspozycji dużą świetlicę, pięć pokoi, z których każdy może pomieścić do 9 osób, pokój dla instruktorów, dwie łazienki wraz z WC i prysznicami. Istnieje możliwość skorzystania z kuchni gdzie można samodzielnie przygotować posiłek.

Szkoła Podstawowa we Frysztaku, Zespół Szkół w Gogołowie i SOSW posiadają odpowiednią bazę sportową w skład której wchodzi sala sportowa wraz z zapleczem do prowadzenia różnego rodzaju rozgrywek i organizowania zgrupowań.

Na miłośników sportów zimowych oczekuje wyciąg narciarski „Pod Dziedzicem”. Znajdują się tutaj dwa wyciągi talerzykowe o długość 500 m, o przepustowości 670 os./godz.

Jest tu także trasa do zjazdu pontonami i tramwaj śnieżny. Stok jest oświetlony, ratrakowany i sztucznie naśnieżany. Przy wyciągach działa wypożyczalnia sprzętu oraz serwis. Dla początkujących, tak dzieci, jak i dorosłych nauka jazdy na nartach z miłą kompetentną pomocą instruktorską. Dogodne miejsca parkingowe. W skład kompleksu wchodzi też:

- bar „Jaś” i schronisko Florkówka,
- stajnia Koni Huculskich „Chrapka”,
- Pensjonat „Trzy siostry”,
- galeria rzeźby drewnianej „Gogołowskie Drzewoludy”.

Baza gastronomiczna gminy nie jest zbyt bogata. Należą do niej:

- Restauracja „Floriańska” we Frysztaku,
- Cukiernia „Tara” we Frysztaku,
- Pizzeria „Majka 2” w Twierdzy,
- Pizzeria „Arabella” w Lubli.

4. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

4.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

Gmina Frysztak, podobnie jak całe województwo podkarpackie, w porównaniu z innymi regionami kraju, ma dobrze zachowane środowisko przyrodnicze. Zanieczyszczenie powietrza w województwie jest stosunkowo niewielkie i można ten element środowiska naturalnego traktować jako mocną stronę tego regionu. Największy negatywny wpływ na jakość powietrza ma ogrzewanie indywidualnych budynków mieszkalnych poprzez piece węglowe. Do poprawy czystości powietrza przyczynia się likwidacja kotłowni węglowych, stopniowo wymienianych na gazowe. Budynki użyteczności publicznej i szkoły na terenie gminy mają ogrzewanie gazowe. W coraz większym stopniu stosowane jest do ogrzewania wody wykorzystanie energii słonecznej. W funkcjonowaniu środowiska naturalnego zasadnicze znaczenie na terenie Frysztaka ma struktura krajobrazu w tym wielkość i wzajemny układ różnego rodzaju ekosystemów:

- ekosystem leśny,
- ekosystemy łąkowo – wodny,
- ekosystem wód płynących (korytarz ekologiczny rzeki Wisłok).

Te ekosystemy tworzą specyficzny i atrakcyjny krajobraz miejscowości. W znacznej mierze zachowują swoją naturalność. Ekosystem łąkowo – wodny łączy się z doliną rzeki Wisłok, która na terenie wsi jest częścią korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym. O ile ekosystem łąkowo – wodny zachował swoją naturalność i nie jest zagrożony procesami urbanizacyjnymi, o tyle korytarz ekologiczny rzeki Wisłok, przez który przebiega droga wojewódzka Babica – Warzyce i linia kolejowa Rzeszów – Jasło, jest zagrożony nadmierną ekspansją budownictwa mieszkaniowego, przemysłowego i infrastruktury. Naturalność krajobrazu chroniona jest poprzez utworzone na tym terenie obszary chronione. Znaczny udział w powierzchni gminy stanowią dwa obszary prawnie chronione w ramach sieci Natura 2000.

Do nich należy leżąca w północno – zachodniej części Klonówka - PLH180022 oraz Wisłok Środkowy z Dopływami – PLH180030. Należy podkreślić że ponad 50% obszaru gminy znajduje się na terenie powstałego w 1993 roku Czarnorzecko – Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego a pozostała część znajduje się w jego otulinie. Obszar ten charakteryzuje się przewagą szerokich garbów wzniesień prawie w całości porośniętych lasami. Na terenie Parku Krajobrazowego stwierdzono występowanie 40 gatunków chronionych roślin górskich, między innymi: śnieżycy wiosennej, śnieżyczki przebiśnieg, skrzypu olbrzymiego. Na terenie parku występuje także wiele chronionych gatunków zwierząt: puchacze, orliki krzykliwe, rysie, wydry i wilki. Najbardziej cenne zbiorowiska buczyny karpackiej objęte zostały ochroną w formie rezerwatów przyrody: Góra Chełm i Herby.

W rezerwacie Góra Chełm utworzonym w 1996 roku, którego celem utworzenia była ochrona enklawy lasów bukowych, występują m.in. następujące rośliny chronione: wawrzynek wilczelyko, skrzyp olbrzymi, tojad mocny, listera jajowata, gnieźnik leśny. Do zwierząt chronionych które możemy spotkać na terenie rezerwatu zaliczymy dzika, jelenia, sarnę, borsuka, jastrzębia, krogulca, sowę uszatą oraz grubodzioba. Na szczycie góry znajduje się zabytkowa kapliczka.

Z kolei, powstały w 1999 roku geologiczny Rezerwat Herby obejmujący teren wsi Kobyle, jest bogaty przyrodniczo w 165 gatunków roślin naczyniowych. Celem jego powstania była ochrona oryginalnych wychodni i odsłoniętych utworów skalnych zlokalizowanych na grzbiecie pasma Jazowej oraz wspomnianego już poprzednio przełomu Wisłoka – Bramy Frysztackiej. Grupa roślinności drzewiastej obejmuje 45 gatunków. Spośród roślin chronionych występują: buławnik mieczolistny, zimowit jesienny, wawrzynek wilczelyko, kruszczyk szerokolistny, skrzyp olbrzymi, wroniec widlasty, widłak jałowcowaty, paprotka zwyczajna, pierwiosnek wyniosły, kalina koralowa, kopytnik pospolity, przytulia wonna, bluszcz pospolity. Płazy objęte ochroną gatunkową reprezentowane są przez kumaka górskiego i największego polskiego płaza ogoniastego –salamandrę plamistą. Spośród dużych ssaków liczna jest sarna, dziki, rzadsze są jelenie. Drapieżne ptaki reprezentują: puchacze, jastrzębie, myszołowy zwyczajne. Spośród innych gatunków awifauny występują tutaj: sójki, kowaliki, jastrzębie, puchacze, drozdy i dzięciołowate. Gady reprezentuje liczny tutaj zaskroniec oraz m in. gniewosz plamisty, jaszczurka zwinka.

4.2. Infrastruktura techniczna

4.2.1. Stan dróg i komunikacja

Układ sieci drogowej na terenie gminy stanowią:

- Drogi krajowe – na obszarze Gminy Frysztak nie występują,
- Drogi wojewódzkie – łączna długość - 15,70 km:
- droga nr 988 Babica – Warzyce – km 13,30, stan techniczny dobry,
- droga nr 990 Twierdza – Turaszówka – km 2,40, stan techniczny dobry,

Drogi powiatowe łączna długość - 38,177 km:

- droga nr 1 349 R Cieszyna – Jaszczurowa – km 6,218 stan techniczny dobry, problemem jest osuwisko czynne w okolicy góry Chełm,

- droga nr 1 320 R Cieszyna – Huta Gogołowska – km 10,689, stan techniczny dobry, osuwisko w okolicach kamieniołomu ustabilizowane,
- droga nr 1 323 R Frysztak – Gogołów – Klecie – km 10.757, stan techniczny dobry, osuwisko w Gliniku Średnim ustabilizowane,
- droga nr 1 923 R Frysztak – Kobyle – Jazowa – km 6,674, stan techniczny dobry,
- droga nr 1 924 R Kobyle – Łęki Strzyżowskie – km 1,778, stan techniczny dobry,
- droga nr 1 837 R Lubla – Sieklówka – km 2,061, stan techniczny dobry.

Ponadto w ciągu dróg powiatowych posadowionych jest 11 obiektów mostowych (7 na drodze nr 1320 i 4 na drodze 1923).

Drogi gminne o łącznej długości około 44 km, stan techniczny dobry – z czego 30,6 km posiada nawierzchnię asfaltową, pozostałe: drogi żwirowe – 10,4 km, 1km drogi betonowej oraz 3km dróg gruntowych.

Sporo, bo około 205 km jest dróg wewnętrznych . Posiadają różną nawierzchnię i są w różnym stanie technicznym.

Stan techniczny dróg na terenie gminy ocenia się jako w miarę dobry podobnie ocenia się także stan techniczny poboczy wszystkich dróg.

Układ dróg w kilometrach.

Rodzaje dróg	W gminie (w km)
Krajowe	brak
Wojewódzkie	15,70
Powiatowe	38,17
Gminne	44,00
Drogi wewnętrzne	205,00

Ponadto na odcinku od wsi Cieszyna po Widacz przez gminę przebiega jednotorowa obecnie zmodernizowana, nie zelektryfikowana linia kolejowa Rzeszów - Jasło z jednym przystankiem kolejowym we wsi Twierdza(Frysztak).

Komunikacja zbiorowa natomiast wygląda następująco:

Linie kolejowe – trasa Rzeszów – Jasło, długości ok. 8,33 km.

Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej świadczy usługi na trasach obejmujących drogi powiatowe i wojewódzkie w ciągu dróg:

- trasa Krosno – Rzeszów,
- trasa Jasło – Lubla – Rzeszów,
- trasa Lubla – Strzyżów – Rzeszów,
- trasa Gogołów – Strzyżów – Rzeszów,
- trasa Huta Gogołowska – Frysztak – Strzyżów – Rzeszów,
- trasa Jasło – Gogołów – Strzyżów,
- oraz kursy przelotowe z innych kierunków (Lublin, Gorlice, Przemyśl, Warszawa).

Prywatna komunikacja:

- taxi – 4 koncesje,

- komunikacja związana z dowozem dzieci do szkół – 1 podmiot wyłoniony w drodze przetargu,
- prywatna komunikacja samochodowa związana z przejazdem przez teren gminy – świadczona przez podmioty z poza terenu gminy.

Stacje benzynowe i diagnostyczne:

- stacje benzynowe: 1 w Twierdzy (PKN Orlen)
- stacje gazowe: 2 we Frysztaku (prywatne), 1 w Cieszynie (prywatna),
- stacje diagnostyki: 2 we Frysztaku (prywatne), 1 w Cieszynie – (prywatna),

Parkingi – liczba miejsc parkingowych:

- Frysztak – parking utwardzony na ok. 30 miejsc (koło Ośrodka Zdrowia),
- Frysztak – parking utwardzony na ok. 60 miejsc (koło Gminnej Biblioteki Publicznej)
- Frysztak – parking asfaltowy na ul. M. Frysztackiego ok. 30 miejsc,
- Frysztak – parking nieutwardzony na terenie GOSiR ok.50 miejsc,
- Lubla – parking utwardzony na ok. 50 miejsc (koło kościoła),
- Gogołów – parking asfaltowy na ok. 30 miejsc (koło kościoła),
- Stępina – parking utwardzony płytami betonowymi na ok. 60 miejsc (k. zespołu schronów),
- Stępina – parking utwardzony na około 30 miejsc koło kościoła.

4.2.2. Telekomunikacja

Na prawie całym obszarze gminy dostępna jest telefonia. Ponadto gmina pozostaje w całości w zasięgu stacji bazowych telefonii komórkowej wszystkich operatorów, działających na terenie kraju. Operatorzy stacjonarni i mobilni oferują dostęp do Internetu na terenie całej gminy. Tylko nieliczne ograniczone obszary ze względu na ukształtowanie terenu mogą nie pozostawać w zasięgu wszystkich operatorów.

W urzędzie gminy jest dostarczony sygnał internetowy firmy Orange i Telgam S.A na potrzeby własne urzędu.

4.2.3. Wyposażenie w energię elektryczną

Zaopatrzenie gminy w energię elektryczną odbywa się liniami elektroenergetycznymi wysokiego napięcia 15 kV ze stacji redukcyjnych z wysokiego na średnie napięcie, zlokalizowanych w Strzyżowie i Krośnie, a magistrala główna biegnąca między tymi stacjami rozgałęzia się na terenie gminy. Ogólne parametry napięciowe w gminie są zadowalające i w chwili obecnej wystarczające.

Odgąlenie północne zasila takie miejscowości jak:

- Cieszyna,
- Stępina,
- Huta Gogołowska

Odgąlenie centralne zasila:

- Frysztak,
- Glinik Średni,
- Glinik Górny,

- Gogołów.

Odgałęzienie południowe zasila:

- Twierdzę,
- Glinik Dolny,
- Widacz,
- Lublę.

Napięcie średnie doprowadzane jest do stacji transformatorowych, gdzie następuje jego transformacja (obniżenie) do poziomu 0,4 kV. Jest to napięcie wiejskiej sieci konsumpcyjnej i oświetleniowej, bezpośrednio obsługującej odbiorców. Stacje na terenie gminy są w wykonaniu wewnętrznym napowietrznym, zasilane promieniowo. Przez teren gminy przebiega tranzytowa linia energetyczna krajowego systemu zasilania relacji Tarnów – Krosno o napięciu 400 kV. Strefa ochronna tej linii wolna od zabudowy, wynosi po 50 m od osi. Jest to pas terenu gdzie wartość pola elektromagnetycznego otaczająca źródło napięcia (linię) jest wyższe od normy bezpiecznej dla organizmów żywych to jest 1kV na 1 m przy najwyższym napięciu roboczym urządzenia.

Gmina jest zasilana ze źródeł napięcia zlokalizowanych poza jej granicami (Strzyżów, Krosno, Jasło). Znaczne oddalenie od głównych punktów zasilania powoduje negatywne skutki w funkcjonowaniu układów średniego napięcia (zbyt długie ciągi magistral, spadki napięć, możliwość awarii systemu). Sieci gminne, rozdzielcze, średniego napięcia wymagają w większości rekonstrukcji i rozbudowy. Odczuwane są skutki przeprowadzonej w latach 50 – 60-tych powszechnej elektryfikacji wsi, przy ograniczonych możliwościach materiałowych, finansowych i przyjmowanych w tym okresie obciążeniach jednostkowych. Dodatkowym czynnikiem degradującym jest czas powodujący starzenie się konstrukcji i izolacji. Tempo koniecznej reelektryfikacji w gminie jak i na terenie całego województwa uzależnione jest od nakładów finansowych deklarowanych na ten cel przez gestora sieci.

Do wsi, dla których planowana jest rekonstrukcja sieci należą w Gminie Frysztak: Cieszyna, Glinik Górny, Glinik Średni, Glinik Dolny, Frysztak, Twierdza i Kobyle. Rekonstrukcja ta polegać będzie na dostosowaniu technicznych warunków urządzeń i linii do obowiązujących norm oraz koniecznej rozbudowie układu o dodatkowe stacje dla polepszenia warunków napięciowych odbiorców istniejących i przyszłych.

4.2.4 Gazyfikacja

Na terenie Gminy Frysztak wszystkie wsie są zgazyfikowane, a ponad 90% budynków mieszkalnych w gminie jest podłączone do gazu sieciowego. Długość sieci gazociągowej w gminie wynosi 143,7 km. Przebiegający przez teren gminy gazociąg wysokoprężny o średnicy 250 mm jest gazociągiem o znaczeniu regionalnym relacji Sędziszów – Warzyce i ciśnieniu normalnym 4,0 Mpa. Gazociąg ten wybudowano w 1970 r. i pracuje on w układzie pierścieniowym krajowego układu sieci gazowych. Z gazociągu tego zasilana jest w gaz ziemny stacja redukcyjno – pomiarowa znajdująca się w miejscowości Frysztak, z której zasilane są w gaz wszystkie miejscowości w gminie za wyjątkiem Huty Gogołowskiej i Gogołowa,

które zasilane są z sąsiednich gmin (tj. ze wsi Kamienica i Januszkowice). Strefa bezpieczeństwa od wyżej wymienionego gazociągu wysokoprężnego i stacji redukcyjno – pomiarowej w zależności od rodzaju zabudowy i rodzaju uzbrojenia wynosi od 2,0 do 35,0 m. Na koniec 1996 r. wszystkie miejscowości w gminie posiadały już sieć gazową. W ośmiu miejscowościach gminy sieć gazowa ma ponad dziesięć lat, a w pozostałych pięciu sieć gazową wybudowano w ostatnim dziesięcioleciu.

4.2.5. Gospodarka wodno – ściekowa

W Gminie Frysztak dostęp do wody ma około 1193 gospodarstwa. Woda dostarczana jest z wodociągu gminnego bądź z własnych studni. Frysztak posiada wodociąg komunalny zasilany z ujęcia powierzchniowego znajdującego się we wsi Glinik Średni na potoku „Baranówek” oraz z trzech studni głębinowych. Wydajność studni wierconych wynosi 7,20 m³/h, natomiast ujęcia powierzchniowego 10,00 m³/h.

Pozostałe miejscowości zasilane są w wodę z lokalnych pojedynczych wodociągów grawitacyjnych zasilanych w wodę ze źródeł samo wypływowych o nieustalonej wydajności lub wyżej położonych wydajnych studni kopanych. Wodociągi te posiadają początkowe zbiorniki wyrównawcze i zasilają w wodę na ogół od kilku gospodarstw do prawie całych wsi, jak w przypadku Stępiny, Cieszyny i Pułanek czy Huty Gogołowskiej.

Charakterystyka sieci wodociągowej Gminy Frysztak

Całkowita długość sieci wodociągowej (km)	85,08
Stopień zwodociągowania gminy (%)	85,00
Liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do gospodarstw (szt.)	1193
Główne ujęcia wody	Studnie głębinowe (3), ujęcie wody powierzchniowej (potok Baranówek),

4.2.6. Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnia ścieków

Część sołectw w gminie Frysztak jest już skanalizowana. Do końca 2003 roku wykonano kanalizację sanitarną w miejscowościach: Glinik Dolny, Glinik Średni, oraz części miejscowości Frysztak. Od 2004 roku realizowana była budowa kanalizacji wsi Twierdza. W kolejnych latach gmina zajmowała się budową sieci kanalizacyjnej we wsiach Cieszyna, Frysztak i Pułanki. Na dzień 31.12.2013 istnieje 62,62 km sieci kanalizacji sanitarnej do której przyłączonych jest 798 budynków. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni w Pułankach a mieszkańcy Cieszyny, w liczbie 111 budynków obsługiwani są przez oczyszczalnię gminy Wiśniowa. Gmina Frysztak zawarła z Gminą Wiśniowa porozumienie o prawie podłączenia do oczyszczalni w Wiśniowej części Stępiny i Cieszyny.

Na terenie gminy funkcjonuje także 6 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Charakterystyka sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków

Całkowita długość sieci kanalizacyjnej (km)	62,62
Stopień skanalizowania gminy (%)	31,00
Liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do gospodarstw (szt.)	785 budynków
Rodzaj oczyszczalni	biologiczna
Przepustowość	1500 m ³ /dobę

4.2.7 Gospodarka odpadami komunalnymi

Utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do obowiązkowych zadań własnych gminy. Gmina zapewnia czystość i porządek na swoim terenie i tworzy warunki niezbędne do ich utrzymania. Na terenie Gminy odpady komunalne zbierane są w sposób selektywny określony w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz w uchwalonym przez Radę Gminy Frysztak regulaminie.

Na terenie gminy od 01.07.2013r. prowadzony jest Gminny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Gliniku Dolnym, gdzie są zbierane segregowane odpady komunalne z nieruchomości zamieszkałych.

W gminie Frysztak gospodarka odpadami komunalnymi opiera się na odbieraniu odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości przez przedsiębiorstwa posiadające zezwolenia na odbiór takich odpadów. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Strzyżów świadczy usługi w zakresie wywozu stałych odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych na podstawie umowy zawartej z Gminą Frysztak oraz z nieruchomości niezamieszkałych na podstawie umów cywilno - prawnych zawartych z właścicielami danych nieruchomości. Wywozi również nieczystości ciekłe z terenu całej Gminy.

4.3 Obiekty dziedzictwa kulturowego

Do obiektów dziedzictwa kulturowego Gminy Frysztak zaliczamy w szczególności:

Wieś Stępina

- kolejowy schron tunelowy dla pociągu sztabowego,
- schrony zaplecza technologicznego mieszczące urządzenia zapewniające zasilanie, ogrzewanie i wentylację schronu kolejowego, połączone z nim podziemnym tunelem,
- schrony bierne i bojowe,
- kapliczkę na górze Chełm, koniec XVIII lub początek XIX wieku,
- kapliczkę z figurką Chrystusa Frasobliwego na pniu lipy II ćw. XX wieku.

Wieś Twierdza

Fragment dawnego traktu handlowego z Frysztaka do Jasła,

- kapliczkę Matki Boskiej 1887 r.,
- enklawę zabudowy przemysłowej powstałej przed I – szą Wojną Światową i rozbudowaną w okresie międzywojennym (młyn, tartak),
- zabudowy o charakterze wiejskim przy drodze do Krosna i Jasła,
- szkoła Ludowa (wybudowana 1905) o neogotyckich cechach – obecnie Dom Wiejski,

- cmentarz Żydowski KIRKUT.

Wieś Widacz

- kapliczkę w przysiółku Czajki I – sza ćw. XX w.,
- kapliczkę z figurką Chrystusa I – sza ćw. XX w.,
- kapliczkę murowaną z II połowy XX w.,
- pozostałości zespołu dworskiego, (starodrzew, studnia, fundamenty),
- chałupę drewnianą z 1892 r.,

Wieś Frysztak

- układ urbanistyczny XIV – XIX w.,
- zespół Kościoła Parafialnego pod wezwaniem Narodzenia NMP,
- budynek biblioteki z początku XX w.,
- budynek dawnej apteki z 1870 r.,
- cmentarz Żydowski KIRKUT.

Stanowiska archeologiczne w Gminie Frysztak:

- ślady osadnictwa neolitycznego i wczesnej epoki brązu w Stępinie,
- relikty średniowiecznego zamku z XIV w. w Twierdzy,
- ślad osadnictwa neolityczny i wczesna epoka brązu w Twierdzy,
- domniemane grodzisko wczesnośredniowieczne w Twierdzy,
- punkt osadniczy średniowieczny w Twierdzy,
- ślad osadnictwa neolityczny i wczesna epoka brązu w Widaczu,
- ślad osadnictwa prehistorycznego w Widaczu.

4.4 Analiza SWOT

Celem analizy jest określenie mocnych i słabych stron, które wynikają ze specyfiki Gminy oraz szans i zagrożeń wpływających z otoczenia, a więc czynników, które są niezależne od Gminy.

Analiza mocnych i słabych stron przeprowadzona została w następujących obszarach:

- Położenie Gminy, środowisko naturalne, dostępność komunikacyjna,
- infrastruktura techniczna,
- warunki wspierające rozwój gospodarczy.

Analiza szans i zagrożeń obejmuje:

Ochronę środowiska i infrastrukturę techniczną.

Analiza mocnych i słabych stron

1. Położenie Gminy, środowisko naturalne, dostępność komunikacyjna	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- położenie w paśmie Pogórza Strzyżowsko-Dynowskiego (wspaniałe walory krajobrazowe),	- słaby stan infrastruktury drogowej, - niska świadomość mieszkańców gminy na temat znaczenia ochrony środowiska naturalnego (gospodarki odpadami itp.), - występowanie zagrożeń powodziowych,

<ul style="list-style-type: none"> - ukształtowanie terenu oraz bogactwo środowiska naturalnego tworzące wspaniałe warunki do uprawiania turystyki, - rzeźba terenu umożliwiająca uprawianie turystyki, różnych sportów zimowych, - niski stopień skażenia środowiska zanieczyszczeniami przemysłowymi, - atrakcyjne tereny łowieckie, - park krajobrazowy oraz duże kompleksy leśne bogate w rzadkie gatunki roślin i zwierząt, - ciekawe zabytki. 	<ul style="list-style-type: none"> - niezbyt korzystny układ komunikacyjny w stosunku do układu głównych dróg w regionie, - niekorzystny układ sieci komunikacji zbiorowej (Cieszyna, Stępina, Huta Gogołowska, Kobyle).
---	--

2. Infrastruktura techniczna	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - wysoki wskaźnik gazyfikacji wsi na terenie Gminy, - dobrze rozwinięta sieć wodociągów, - dobrze rozwinięta sieć telekomunikacyjna, - posiadanie gminnej oczyszczalni ścieków, - coraz lepsza infrastruktura GOSiR. 	<ul style="list-style-type: none"> - niezadawalający stan infrastruktury drogowej, - w niewielkim stopniu rozwinięta sieć kanalizacji sanitarnej, - niedostatecznie rozwinięta infrastruktura oświetleniowa, - słabe zagospodarowanie poboczy dróg, brak chodników dla pieszych (bardzo wysokie zagrożenie wypadkami drogowymi z udziałem pieszych), - niedostatecznie rozwinięta baza gastronomiczna, - słabo rozwinięta gospodarka wodna, - zły stan urządzeń wodnych, - nie podejmowanie działań melioracyjnych, - brak bazy noclegowej dysponującej co najmniej 50 miejscami, - bardzo słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna na wyznaczonych szlakach turystycznych.

3. Warunki wspierające rozwój gospodarczy	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - działalność instytucji okołobiznesowych takich jak: Bank Spółdzielczy w Strzyżowie Oddział Frysztak, 	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom kapitału prywatnego na terenie gminy, - niski poziom inwestycji zewnętrznych,

<ul style="list-style-type: none"> - działalność Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego, - tworzenie przez władze gminne klimatu korzystnego dla rozwoju przedsiębiorczości, - dynamiczne i twórcze podejście władz gminy do spraw związanych z szeroko pojętym rozwojem lokalnym, - cenne walory środowiska przyrodniczego i zabytków historycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - słabo rozwinięta informacja z zakresu działania instytucji okołobiznesowych i doradczych ułatwiających podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej, - brak odpowiednio dużych i dostępnych z drogi wojewódzkiej terenów inwestycyjnych, - duża odległość od dróg krajowych, autostrady i lotniska co znacznie obniża dostępność komunikacyjną, - mentalność mieszkańców (którzy w wielu przypadkach nie rozumieją znaczenia przedsiębiorczości i innowacyjności).
--	---

Analiza szans i zagrożeń

Ochrona środowiska i infrastruktura techniczna	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania dla inwestycji gminnych (np. pieniędzy pochodzących z programów pomocowych), - możliwość dalszej rozbudowy sieci kanalizacyjnej, - podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie wiedzy ekologicznej, i ochrony środowiska naturalnego – Gminne Centrum Edukacji Ekologicznej, - rozwój sieci telekomunikacyjnej, - cenne walory środowiska przyrodniczego i zabytków historycznych dających podstawę do rozwoju turystyki i agroturystyki, - utworzenie Ekomuzeum Góry Wolności, - zakładanie winnic co może dać szansę na rozwój enoturystyki, - dalsza rozbudowa i modernizacja bazy GOSiR, - budowa małej architektury rekreacyjnej i turystycznej, - rozwój gospodarstw rolnych produkujących zdrową żywność, 	<ul style="list-style-type: none"> - niepewność posiadania oraz pozyskania dodatkowych środków finansowych na zaplanowane do realizacji w określonym czasie inwestycje, - dość długi czas oczekiwania na skutki podejmowanych poszczególnych działań operacyjnych, - brak wystarczających środków własnych gminy na zaspokojenie wszystkich potrzeb dotyczących rozbudowy infrastruktury technicznej, - brak środków finansowych mieszkańców gminy, - niska świadomość ekologiczna mieszkańców gminy, - oddalenie gminy od autostrady, dróg szybkiego ruchu, dróg krajowych, lotniska, - niezadawalający stan drogi wojewódzkiej, - emigracja młodych, wykształconych mieszkańców, - małe zainteresowanie mieszkańców rozwojem działalności turystycznej i agroturystycznej, - małe zainteresowanie mieszkańców produkcją zdrowej żywności.

Identyfikacja problemów.

Podstawę wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej stanowi dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna. Nieodpowiedni stopień rozwoju infrastruktury wiejskiej nie tylko obniża standard życia i gospodarowania mieszkańców wsi, lecz także decyduje o słabej atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów tak zewnętrznych jak i wewnętrznych.

Wypełnianie luk występujących w infrastrukturze gminy stanowi pole strategicznego myślenia o przyszłości całego regionu. Podniesienie poziomu wyposażenia w pełną infrastrukturę techniczną oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej poprzez poprawę jakości dróg oraz uruchomienie właściwej liczby połączeń komunikacyjnych z ważniejszymi punktami regionu jest niezbędne do zmniejszenia dystansu konkurencyjnego jaki dzieli gminę Frysztak od bardziej rozwiniętych regionów kraju. Niestety likwidacja połączeń kolejowych i coraz gorszy stan drogi wojewódzkiej nie pozwala liczyć na poprawę dostępności komunikacyjnej gminy. Gęstość dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie województwa podkarpackiego jest niższa od średniej krajowej. Przekłada się to na sytuację komunikacyjną gminy Frysztak. Poprawa stanu dróg wymaga znacznych nakładów finansowych na modernizację i rozbudowę układu komunikacyjnego. Jest to niezbędne, aby stan dróg nie stał się podstawową barierą rozwoju regionalnego gminy. Pożądane tendencje rozwojowe w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej, obejmują ponadto:

- budowę i modernizację sieci kanalizacyjnych, wodociągowych,
- rozbudowę i modernizację sieci energetycznych oraz poprawę warunków napięciowych dla odbiorców prywatnych.

5. GOSPODARKA

Gmina Frysztak otwarta jest na inwestycje na każdym polu działalności gospodarczej, które zaowocują zyskiem oraz utworzeniem nowych stałych miejsc pracy dla mieszkańców tego terenu.

Główne pożądane kierunki inwestowania to:

- tworzenie grup producenckich w rolnictwie,
- tworzenie gospodarstw produkujących zdrową żywność,
- przetwórstwo rolnicze,
- rozbudowa infrastruktury około turystycznej i rekreacyjnej,
- rozwój gospodarstw agroturystycznych,
- rozwój usług.

Infrastruktura w gminie w ostatnich latach uległa znacznej poprawie. Ponad 80% gospodarstw domowych podłączonych jest do sieci wodociągów wiejskich, są to przede wszystkim wodociągi grawitacyjne. Część mieszkańców korzysta również z wodociągów lokalnych za pomocą hydroforów lub pomp głębinowych. Trwa budowa kanalizacji sanitarnej grawitacyjno – pompowej, która jest obecnie wdrażana w kolejnych miejscowościach. Wszystkie z 14 sołectw gminy są zgazyfikowane. Sieć gazowa obejmuje ponad 90% gospodarstw domowych, zakładów i instytucji Gminy. Również sieć telekomunikacyjna i pocztowa obejmuje wszystkie sołectwa gminy. Ponadto zainstalowane są przekaźniki telekomunikacji komórkowej kilku operatorów, które pokrywają swoim zasięgiem całą gminę.

Przez teren gminy przebiegają drogi wojewódzkie powiatowe oraz gminne. Ponadto przebiega jednotorowa linia kolejowa Rzeszów – Jasło z przystankiem kolejowym we wsi Twierdza. Gmina Frysztak w porównaniu z innymi regionami kraju ma dobrze zachowane środowisko przyrodnicze. Atutem gminy jest niski poziom skażenia środowiska naturalnego, co stwarza duże możliwości produkcji żywności ekologicznej w rolnictwie. Produkty takie poszukiwane są na rynkach krajowych i zagranicznych. Teren górzysty utrudnia jednak prowadzenie działalności rolniczej i ogranicza wybór kierunków produkcji, determinując ich użytkowanie w postaci łąk, pastwisk i lasów.

Główne cele gminy to według hierarchii:

- podniesienie poziomu życia społeczności lokalnej,
- rozwój infrastruktury technicznej, co podniesie atrakcyjność inwestycyjną i osadniczą terenu,
- rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej,
- rozwój gospodarstw produkujących zdrową żywność,
- powstanie nowych zakładów przetwórczych wykorzystujących miejscowe surowce,
- tworzenie grup producencko – marketingowych,
- rozwój bazy noclegowej by przynajmniej jeden obiekt mógł zapewnić nocleg dla ok. 50 osób,
- nawiązanie stałej współpracy pomiędzy grupami produkcyjno – marketingowymi a zakładami przetwórczymi, na bazie produktów miejscowego rolnictwa,
- powstanie instytucji wspierających rozwój społeczny i gospodarczy gminy, w tym instytucji okołobiznesowych,
- pozyskanie środków unijnych w celu szybszego podniesienia poziomu inwestycji (uzyskania szybszych i kompleksowych efektów w skali całej gminy),

Gmina Frysztak pozostaje gminą wiejską, a jej działania skierowane są w kierunku dostosowania rolnictwa do standardów europejskich, rozwijania przemysłu agroturystycznego oraz ustabilizowania sytuacji ekonomicznej i wyposażenia w wymagane urządzenia i sieci infrastruktury technicznej. Społeczność gminy przyciąga gościnnością, a teren unikatowymi zabytkami i wspaniałymi krajobrazami.

5.1. Główni pracodawcy, struktura i trendy

Do zakładów, które prowadzą działalność na terenie gminy Frysztak należą m.in.:

- Spółdzielnia „ASPROD” - Zakład Stolarski Twierdza 123, 38-130 Frysztak.
- Zakład Stolarski Zbigniew Dykas, ul. Rzeszowska 8, 38-130 Frysztak.
- Elementy Budowlane „Frysztak” sp. z o.o., Twierdza 66, 38-130 Frysztak.
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „TARA” Chmura Tadeusz, Twierdza 67, 38-130 Frysztak.
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „WENTA”, ul. Frysztackiego 32, 38-130 Frysztak.
- Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe „Stolorex.
- Zakład Ceramiki Budowlanej „Cegielnia Glinik Dolny” s.c. Stanisław Mikuszewski, Rafał Mikuszewski.
- POLONEA Inwest Spółka z o.o. w Stępinie.

- Delikatesy „CENTRUM”.
- Market „BIEDRONKA”.
- Pozostałe mniejsze przedsiębiorstwa usługowo – produkcyjne.

Sporo miejsc pracy zapewnia także Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy, Publiczne Przedszkole Nr 1 we Frysztaku oraz szkoły na terenie gminy.

5.2. Rolnictwo

Obszar gminy Frysztak jest niezbyt korzystny dla rolnictwa. Średnie są warunki glebowo – przyrodnicze. Typ budowy geologicznej, typ rzeźby, kształt i ekspozycja stoków tego terenu decydują o występowaniu zjawiska erozji. Ogółem w gminie Frysztak wodną erozją powierzchniową zagrożonych jest 2687 ha gruntów, co stanowi 47% powierzchni użytków rolnych gminy. Największy procent powierzchni zagrożonych erozją znajduje się w Stępinie, Gliniku Średnim i Pułankach. Ponadto występuje jeszcze erozja wietrzna, która obejmuje 41% użytków rolnych gminy i powoduje zmiany w profilu glebowym. Dodatkowo w miejscowościach charakteryzujących się górzystym terenem nie jest możliwa pełna mechanizacja prac związanych z rolnictwem.

Biorąc pod uwagę typy gleb, istnieje zróżnicowanie pomiędzy północno – zachodnią a północno – wschodnią częścią gminy. W północno – zachodniej części przeważają mało urodzajne gleby bielcowe. Tylko niewielki procent ogólnej powierzchni użytków rolnych zajmują gleby brunatne, o odczynie kwaśnym.

Południowo – wschodnie tereny gminy posiadają żyzniejsze gleby brunatne, o grubszym poziomie próchnicy. W dolinie rzeki Wisłok i jej dorzeczach występują mady – gleby bardzo urodzajne, jednak trudne do uprawy.

Ilość gospodarstw rolnych w gminie na dzień 01 lipca 2014 r. – 1730 w tym:

od 1 – 2 ha - 1070,
 od 2 – 5 ha - 564,
 od 5 – 7 ha - 55,
 od 7 – 10 ha - 31,
 od 10 – 15 ha - 4,
 pow. 15 ha - 6.

Na dzień 01.01.2014 roku użytki rolne ogółem wynoszą – 5 376 ha w tym:

Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska trwałe	Lasy	Grunty zadrzewione i zakrzewione	Grunty pod wodami	Nieużytki
4032	31	302	690	2892	300	56	30

Średnia wielkość gospodarstwa 3,60 ha.

5.3. Struktura podstawowych branż na terenie gminy.

Specyfikacja gospodarcza gminy

Grupy (Seksje wg Polskiej Klasyfikacji Działalności)	Stan podmiotów gospodarczych na dzień 31.12.2014r.
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	13
Przetwórstwo przemysłowe	72
Budownictwo	83
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych plus motocykle	115
Transport i gospodarka magazynowa	42
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	7
Informacja i komunikacja	8
Działalność finansowa i ubezpieczenia	9
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	24
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	4
Edukacja	4
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	25
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2
Pozostała działalność usługowa	13
Razem	422

Na dzień 31.12. 2014 roku zarejestrowane było 422 podmiotów prowadzących różnorodną działalność gospodarczą.

5.4. Analiza SWOT

Analiza mocnych i słabych stron przeprowadzona została w następujących obszarach:

Główne sektory gospodarki

Rolnictwo

Główne sektory gospodarki	
Mocne strony	Słabe strony
- stabilnie rozwijający się sektor małych i średnich przedsiębiorstw szczególnie w zakresie handlu i usług.	- brak aktualnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy, - niewystarczająca infrastruktura

	<p>instytucjonalna wspierająca rozwój przedsiębiorczości w gminie,</p> <ul style="list-style-type: none"> - problemy z pozyskaniem kapitału na inwestycje przez miejscowe firmy, - wciąż zbyt słabo rozwinięta drobna wytwórczość, - niedostateczna promocja gospodarcza, - słabo rozwinięta baza gastronomiczna, - niedostateczny poziom edukacji ekonomicznej / wiedzy na temat przedsiębiorczości wśród mieszkańców/, - brak zakładów przemysłowych, które mogłyby dać trwale miejsca pracy mieszkańcom gminy, - niewielkie możliwości wynajmu lokali lub kupna gruntów pod działalność gospodarczą, - niska siła nabywcza mieszkańców Gminy,
--	--

Rolnictwo	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - ze względu na bardzo czyste środowisko naturalne produkty rolne mogą być uznane za zdrową żywność, - możliwość specjalizacji w zakresie działalności rolniczej tj. możliwość prowadzenia działalności w zakresie ogrodnictwa, sadownictwa i warzywnictwa, - dobre warunki do rozwoju agroturystyki, - dobra baza dla rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego. 	<ul style="list-style-type: none"> - utrudniony dostęp do pól ze względu na ukształtowanie terenu, - niezbyt korzystne warunki glebowe – przewaga gleb pseudobielicowych i mad brunatnych, - rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych, - brak zorganizowanego lokalnego rynku zbytu, - niezbyt wysoki poziom nowoczesnej wiedzy rolniczej, - słaba mechanizacja produkcji rolnej, - wysokie koszty produkcji rolnej, - zbyt duże zatrudnienie w rolnictwie, - zły stan melioracji, - niskie dochody rolników uniemożliwiające inwestowanie wkładów własnych w planowane inwestycje.

Analiza szans i zagrożeń obejmuje:

Rolnictwo i główne sektory gospodarki	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie zewnętrznych inwestorów, - dostęp do preferencyjnych kredytów i innych źródeł finansowania inwestycji w rolnictwie oraz rozwoju przedsiębiorczości, - rozwój turystyki wiejskiej, - tworzenie się zorganizowanych, profesjonalnych rynków hurtowych, - możliwości tworzenia grup producenckich i marketingowych, - rosnące zainteresowanie żywnością wyprodukowaną w gospodarstwach ekologicznych, - członkostwo w Unii Europejskiej oraz otwarcie się Wspólnego Rynku na polskie produkty rolne 	<ul style="list-style-type: none"> - niestabilna i skomplikowana polityka podatkowa, - wysokie poziomy podatków i opłat ZUS i KRUS, - małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych, - rosnąca konkurencyjność zagranicznych wyrobów, - brak stabilnej polityki rolnej państwa, - wysokie wymogi stawiane gospodarstwom związane z wejściem do Unii Europejskiej, - niska opłacalność produkcji, - małe zainteresowanie mieszkańców tworzeniem gospodarstw produkujących zdrową żywność.

Identyfikacja problemów.

Niekorzystna jest struktura obszarowa gospodarstw rolnych na terenie gminy. Średnia wielkość gospodarstwa w wynosi około 3,60 ha. Trwałość obecnej struktury obszarowej wynika m.in. z funkcji, jaką pełnią drobne gospodarstwa - a mianowicie:

- produkcja na potrzeby własne rodziny mającej także inne źródła dochodów,
- część drobnych gospodarstw nie sprzedaje produktów rolnych,
- gospodarstwo zabezpiecza minimum żywnościowe na wypadek utraty pracy.

W większości gospodarstw produkcja ma wciąż wszechstronny i niewyspecjalizowany charakter, a jej struktura nie odbiega zbyt od przeciętnej w skali kraju. To warunki ekonomiczne produkcji sprawiają, że na przestrzeni ostatnich lat systematycznie zmniejsza się powierzchnia użytków rolnych, jak również udział gruntów ornych w całkowitej powierzchni tych użytków, co jest wynikiem zmian ich użytkowania (przeznaczanie na użytki zielone, zalesianie, czasowe wyłączenie z produkcji, odłogowanie). Adaptacja produkcji rolnej do warunków rynkowych wymusiła obniżania kosztów produkcji poprzez jej ekstensyfikację, przede wszystkim ograniczenie stosowania nawozów, wapna nawozowego, środków ochrony roślin oraz nośników postępu biologicznego. Trudna sytuacja ekonomiczna gospodarstw oraz systematycznie wzrastające ceny środków do produkcji rolnej doprowadziły do głębokiego spadku popytu na materiał siewny, który również jest czynnikiem mającym wpływ na poziom plonowania. Dużym problemem jest fakt starzenia się jest spowodowany odpływem młodej siły roboczej poza granice kraju.

Po 1990 roku znacznie zmalała przewaga produkcji zwierzęcej nad roślinną spadła też, w związku ze spadkiem opłacalności, uprzednio stosunkowo wysoka obsada zwierząt.

Zwierzęta hodowlane	2012	2013	2014
Bydło	639	658	635
Owce	53	49	28
Kozy	10	10	17
Świnie	533	477	376

Przetwórstwo rolno - spożywcze, pomimo że nadal jest jedną z najlepiej rozwiniętych dziedzin gospodarki całego województwa - przeżywa niewątpliwie kryzys. Wpłynęło na to m.in.:

- załamanie się dotychczasowych, tradycyjnych rynków zbytu (rynek wschodni),
- słaba organizacja rynku produktów rolnych,
- wysokie koszty produkcji artykułów rolno - spożywczych, a co za tym idzie niska jej opłacalność.

Chociaż dodatkowym źródłem dochodów rolników są unijne dopłaty bezpośrednie i niektórych rolnośrodkowe to i tak skutkiem wymienionych wyżej problemów jest spadek dochodów finansowych rodzin rolniczych, a co za tym idzie postępowanie zjawiska ubożenia społeczeństwa.

Bariery i problemy marketingowe, jakie osłabiają sytuację gospodarczą przedsiębiorstw w gminie to:

- silna konkurencja rynkowa, w tym przedsiębiorstw zachodnich,
- brak dostępu do nowoczesnej technologii (wiedzy technicznej, innowacyjnego produktu),
- niska zdolność do inwestowania i niewystarczające bieżące inwestycje w majątek firmy,
- niskie nakłady na marketing,
- brak prywatnych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność przemysłową.

6.Sfera społeczna

6.1. Sytuacja demograficzna i społeczna terenu

Gmina Frysztak podzielona jest na 14 sołectw. Ich powierzchnię przedstawia tabela.

Podział administracyjny Gminy Frysztak

Nazwa Sołectwa	Powierzchnia (ha)
Frysztak	140,45
Cieszyna	710,42
Glinik Dolny	460,90
Glinik Górny	1122,04
Glinik Średni	791,17
Gogołów	1482,66
Huta Gogołowska	669,81
Kobyle	594,28

Lubla	1557,33
Pułanki	395,55
Stępina	436,17
Twierdza	170,30
Widacz	260,06
Chytrówka	278,69

6.2. Ludność – zatrudnienie

Gmina Frysztak na dzień 31.12.2014 r. liczy 10 709 mieszkańców. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 118,2 osób na 1 km², przy średniej w województwie podkarpackim 118 osób na 1 km² i kraju wynoszącej 124 osoby na 1 km².

Stopa przyrostu naturalnego w Gminie Frysztak podobnie jak w całym kraju ma tendencję zniżkową.

Stan ilościowy mieszkańców gminy Frysztak według danych na 31.12.2014

Miejscowość	Ilość osób zameldowanych na pobyt stały
Frysztak	1126
Cieszyna	1079
Glinik Dolny	917
Glinik Górny	891
Glinik Średni	655
Gogołów	1213
Huta Gogołowska	247
Kobyle	585
Lubla	1466
Pułanki	822
Stępina	818
Twierdza	632
Widacz	258
Ogółem	10 709

Według danych podanych przez Urząd statystyczny w Rzeszowie na dzień 31 grudnia 2013 roku podział ludności według płci i ekonomicznych grup wiekowych przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem:	10558	5285	5273
W tym w wieku:			
przedprodukcyjnym	2246	1142	1104
produkcyjnym	6606	3596	3010
poprodukcyjnym	1706	547	1159

Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 59,8 osoby w wieku nieprodukcyjnym.

6.3 Bezrobocie

Bezrobocie w gminie jest nie tylko problemem gospodarczym, ale przede wszystkim społecznym. Jego rozwiązanie to zasadnicze i jedno z najpilniejszych zadań gminy. Problem bezrobocia należy rozpatrywać w dwóch kierunkach: jawnym i ukrytym.

Bezrobocie jawne – zarejestrowane – w Gminie Frysztak na dzień 31.05.2014 r. wynosi 1021 osoby, w tym bezrobotnych kobiet jest 548, natomiast mężczyzn 473. Chociaż w ostatnich latach zmniejsza się liczba bezrobotnych z terenu gminy Frysztak to i tak stanowią oni 18,1 % ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w PUP Strzyżów.

Wyszczególnienie	Bezrobotni zarejestrowani wg podziału na gminy stan na 31-05-2014 r.							
	Ogółem		w tym z prawem do zasiłku		Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy			
	Razem	w tym kobiety	Razem	w tym kobiety	Ogółem	w tym do 25 roku życia	w tym powyżej 50 roku życia	w tym długotrwale bezrobotne
	Gmina Czudec	1101	562	169	72	1069	194	215
Gmina Frysztak	1021	548	107	48	998	188	166	762
Gmina Niebylec	988	499	181	79	955	211	144	627
Miasto i Gmina Strzyżów	1766	850	251	102	1697	316	348	1206
Gmina Wiśniowa	765	395	102	31	747	160	121	529
Razem	5641	2854	810	332	5466	1069	994	3866

Liczba bezrobotnych w poszczególnych gminach powiatu strzyżowskiego

GMINA	31.12.2012 ROK			31.12.2013 ROK			Procent
	LICZBA BEZROBOTNYCH		Udział % poszczególnych gmin w ogólnej liczbie bezrobotnych	LICZBA BEZROBOTNYCH		Udział % poszczególnych gmin w ogólnej liczbie bezrobotnych	
	OGÓLEM	W TYM KOBIECY		OGÓLEM	W TYM KOBIECY		
1	2	3	4	5	6	7	8
MIASTO STRZYŻÓW	739	363	11,8	788	368	12,1	106,6
GMINA STRZYŻÓW	1241	604	19,7	1248	603	19,1	100,6
GMINA NIEBYLEC	1005	509	16,0	1089	556	16,0	108,4
GMINA CZUDEC	1143	605	18,2	1250	635	19,1	109,4
GMINA FRYSZTAK	1217	619	19,4	1194	643	18,3	98,1
GMINA WIŚNIOWA	943	462	15,0	961	478	14,0	101,9
RAZEM	6288	3162	100,0	6530	3283	100	103,8

Struktura bezrobocia w gminie Frysztak

WYSZCZEGÓLNIENIE	31.12.2012 r.		31.12.2013 r.		Procent	Odchylenia
	Liczba bezrobotnych	Udział % w ogólnej liczbie bezrobotnych	Liczba bezrobotnych	Udział % w ogólnej liczbie bezrobotnych		
1	2	3	4	5	6 (4:2)	7 (4-2)
OGÓLEM :	1217	100,0	1194	100,0	98,1	-23
w tym : bez prawa do zasiłku	999	82,1	1053	88,2	105,4	54
BEZROBOTNI wg. wieku						
18 - 24 lat	267	21,9	257	21,5	96,3	-10
25 - 34 lat	384	31,6	333	27,9	86,7	-51
35 - 44 lat	288	23,7	299	25,0	103,8	11
45 - 54 lat	205	16,8	220	18,4	107,3	15
55 - 59 lat	65	5,3	72	6,0	110,8	7
60 i więcej lat	8	0,7	13	1,1	162,5	5
BEZROBOTNI wg. poziomu wykształcenia						
wyższe	94	7,7	113	9,5	120,2	19
policealne i średnie zawodowe	321	26,4	310	26,0	96,6	-11
ogólnokształcące	82	6,7	64	5,4	78,0	-18
zasadnicze zawodowe	472	38,8	466	39,0	98,7	-6
gimnazjalne i poniżej	248	20,4	241	20,2	97,2	-7
BEZROBOTNI wg. czasu oczekiwania na pracę						
do 1 miesiąca	97	8,0	78	6,5	80,4	-19
1 - 3 miesięcy	160	13,1	149	12,5	93,1	-11
3 - 6 miesięcy	171	14,1	169	14,2	98,8	-2
6 - 12 miesięcy	158	13,0	161	13,5	101,9	3
12 - 24 miesięcy	212	17,4	196	16,4	92,5	-16
powyżej 24 miesięcy	419	34,4	441	36,9	105,3	22
BEZROBOTNI wg. stażu pracy						
do 1 roku	168	13,8	184	15,4	109,5	16
1 - 5 lat	282	23,2	260	21,8	92,2	-22
5 - 10 lat	180	14,8	178	14,9	98,9	-2
10 - 20 lat	145	11,9	152	12,7	104,8	7
20 - 30 lat	74	6,1	78	6,5	105,4	4
30 lat i więcej	17	1,4	20	1,7	117,6	3
bez stażu	351	28,8	322	27,0	91,7	-29
BEZROBOTNI będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy						
do 25 roku życia	267	21,9	257	21,5	96,3	-10
długotrwale bezrobotni	797	65,5	831	69,6	104,3	34
pow. 50 roku życia	159	13,1	188	15,7	118,2	29
bez kwalifikacji zawodowych	283	23,3	277	23,2	97,9	-6
bez doświadczenia zawodowego	426	35,0	404	33,8	94,8	-22

bez wykształcenia średniego	720	59,2	707	59,2	98,2	-13
samotnie wychowujący dziecko do 18r. życia	32	2,6	38	3,2	118,8	6
niepełnosprawni	18	1,5	26	2,2	144,4	8,0

Analizując strukturę bezrobocia w gminie Frysztak należy stwierdzić, że jest dość duża ilość bezrobotnych bez prawa do zasiłku (914 osób) i długotrwale bezrobotnych (762 osoby). Największą grupę stanowią bezrobotni bez średniego wykształcenia i bez lub z małym stażem pracy.

Jeśli chodzi o bezrobocie ukryte, czyli osoby nie zarejestrowane nie jest znana jego struktura. Do głównych przyczyn bezrobocia zaliczyć możemy niewielką ilość dużych zakładów pracy na terenie gminy, a tym samym brak miejsc pracy w wyuczonym zawodzie. Brak jest także miejsc pracy dla pracowników niewykwalifikowanych i co gorsze, brak zainteresowania podniesieniem poziomu kwalifikacji. Pojawiają się tu także problemy natury niezależnej od bezrobotnych tj. ubożenie ludności i spadek stopy życiowej w skali kraju, kłopoty z dostępem do kredytów na rozwój małej przedsiębiorczości, bariery popytu na wyprodukowane towary.

6.4. Analiza SWOT

Analiza mocnych i słabych stron przeprowadzona została w następujących obszarach:

- Warunki demograficzne,
- Poziom zaspokojenia warunków socjalno – bytowych,

1. Warunki demograficzne	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- potencjał osób w wieku produkcyjnym, - niewielki koszt zatrudnienia miejscowej ludności w przypadku przyścia inwestora do gminy.	- wysoka stopa bezrobocia szczególnie wśród ludzi młodych, - niski poziom przyrostu naturalnego, - niekorzystne saldo migracji, - starzenie się populacji, - niski odsetek osób z wyższym wykształceniem, - niewielkie możliwości znalezienia zatrudnienia.

2. Poziom zaspokojenia warunków socjalno - bytowych	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- działalność instytucji kulturalnych, sportowych i społecznych takich jak: Gminny Ośrodek Kultury we Frysztaku, Gminna Biblioteka Publiczna we Frysztaku z czterema punktami wiliijnymi,	- ograniczona ilość środków finansowych na remonty i budownictwo, - ograniczone możliwości spędzania wolnego czasu poza Frysztakiem, - niewystarczające środki na inwestycje w oświacie,

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji – miejsce spędzania wolnego czasu we Frysztaku, Trzy działające kluby sportowe, - dobrze funkcjonująca sieć Domów Ludowych i Domów Strażaka., - aktywnie działające Gminne Koło Kobiet.	- niedostateczne wyposażenie szkół w pomoce dydaktyczno – naukowe, - słabo rozwinięta baza informatyczna, - brak nowoczesnego sprzętu medycznego, - słabo rozwinięta specjalistyczna sieć placówek handlowych na terenie gminy
---	---

Analiza szans i zagrożeń obejmuje:

Poziom zaspokojenia warunków socjalno - bytowych	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - polepszenie się sytuacji ekonomicznej mieszkańców gminy wraz z pojawieniem się inwestycji różnego typu, -spadek stopy bezrobocia wśród mieszkańców gminy, -zwiększenie środków na utrzymanie i inwestycje w szkolnictwie, - zwiększenie oferty w zakresie wychowania przedszkolnego, opieki nad dzieckiem do lat 3 - stworzenie oferty dla dziennego pobytu osób starszych, - pozyskanie środków na doposażenie szkół w pomoce dydaktyczno – naukowe oraz uzupełnienie księgozbiorów w bibliotekach, - uruchomienie na terenie gminy medycznych, prywatnych gabinetów specjalistycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> - dalsza migracja młodych ludzi poza teren gminy, - ograniczenie środków budżetowych na rozwój placówek oświatowych, - brak środków na poszerzenie oferty edukacyjnej i wychowawczej skierowanej do różnych grup wiekowych (dzieci do lat 3, opieka przedszkolna, rozwijanie zainteresowań na zajęciach pozalekcyjnych, umożliwienie kształcenia się dorosłym i osobom starszym), - brak ośrodków dziennej opieki ludziom starszym, - brak zainteresowania w zakresie świadczenia usług społecznych.

Problemem Gminy Frysztak jak i całego regionu jest wysoki poziom bezrobocia, szczególnie wśród ludzi młodych. Niekorzystnie wygląda struktura zatrudnienia. Stosunkowo niewiele osób pracuje w sektorze usług. Natomiast w przeciągu ostatnich kilku lat, zmniejszeniu liczby osób pracujących w przemyśle towarzyszył wzrost zatrudnienia w rolnictwie. W związku z zamykaniem przedsiębiorstw przemysłowych oraz trudną sytuacją firm ludzie tracą stałą pracę, wracają więc do zajęć rolniczych. Tak więc rolnictwo spełnia rolę bufora hamującego negatywne skutki przekształceń gospodarczych w regionie. Sytuacja taka prowadzi jednak do innego niekorzystnego zjawiska jakim jest bezrobocie ukryte w rolnictwie. Nadal niezadowolający jest poziom zatrudnienia w sektorze usług. Główne powody trudnej sytuacji życiowej osób korzystających z pomocy społecznej to w pierwszej kolejności ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.

III. Analiza obszarów problemowych

1. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA TERENIE FRYSZTAK

Plan Rozwoju Lokalnego będzie realizowany na obszarze czterech Strategicznych priorytetów:

Priorytet 1

Zrównoważony, wielokierunkowy rozwój obszarów wiejskich w oparciu o środowisko naturalne, promocję walorów turystycznych oraz poprawę atrakcyjności turystycznej, tworzenie pozarolniczych źródeł dochodu, produkcję zdrowej żywności, przebudowę struktury agrarnej i racjonalizację produkcji rolniczej.

Cele priorytetu 1

- wzrost przychodów z działalności pozarolniczej,
- trwale pozyskanie klientów - turystów i odbiorców produktów rolnych,
- tworzenie pełnej infrastruktury technicznej o nowoczesnych parametrach na terenach wiejskich,
- rozwój nowych funkcji terenów gminy - mieszkalnych, turystycznych i rolniczych.

Priorytet 2

Rozwój turystyki na bazie promocji obiektów zabytkowych, lokalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych, zasobów leśnych itp. Realizując założenia Priorytetu 2 należy pamiętać o rozwoju bazy noclegowej.

Cele priorytetu 2

- wzrost dochodów z turystyki,
- skuteczna promocja Gminy,
- poprawa jakości obsługi ruchu turystycznego,
- rozwój turystyki pobytowej oraz nowych produktów turystycznych

Priorytet 3

Rozwój zasobów ludzkich umożliwiający lepsze przystosowanie społeczne do przemian społeczno - gospodarczych, budowę społeczności lokalnej opartej na ustawicznym rozwoju i wiedzy, a także zapobieganie zjawiskom wykluczenia społecznego.

Cele priorytetu 3

- zabezpieczenie środków finansowych na rozwój zasobów ludzkich,
- promocja edukacji i kształcenia ustawicznego,
- zapobieganie wykluczeniu społecznemu,
- rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy.

Priorytet 4

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy, wsparcie napływu kapitału zewnętrznego poprzez poprawę infrastruktury i stworzenie przychylnego klimatu dla rozwoju

przedsiębiorczości, wzrost konkurencyjności gospodarki, tworzenie nowych miejsc pracy, wzrost zamożności gminy oraz poprawa stopy życiowej mieszkańców.

Cele priorytetu 4

- wzrost zamożności gminy,
- napływ inwestorów zewnętrznych,
- poprawa jakości obsługi inwestora,
- budowa nowoczesnej struktury społeczno-gospodarczej.

Cele wyznaczone w priorytetach będą realizowane poprzez projekty wynikające z zadań uszeregowanych tematycznie w kolejnej części opracowania.

2. Tematyczna lista zadań przewidzianych do realizacji w ramach wypełniania założeń poszczególnych priorytetów

Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury:

wodociągi i kanalizacja

- projektowanie i budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie całej gminy,
- budowa i modernizacja sieci wodociągowych,
- drogi, mosty, chodniki dla pieszych, oświetlenie,
- budowa i przebudowa mostów i przepustów na drogach i ciekach wodnych,
- utrzymanie dróg powiatowych (dofinansowanie ich przez gminę),
- poszerzenie dróg i budowa skrzyżowań bezkolizyjnych,
- przekwalifikowanie głównych dróg wiejskich na drogi gminne,
- budowa chodników i odwodnienia wzdłuż dróg,
- budowa i remonty dróg powiatowych, gminnych i wiejskich,
- budowa i rozbudowa parkingów obok budynków użyteczności publicznej,
- budowa oświetlenia dróg.

inne

- modernizacja i rozbudowa Remiz Ochotniczej Straży Pożarnej,
- dofinansowanie i zakup sprzętu jednostkom OSP,
- remonty innych budynków użyteczności publicznej,
- promocja i budowa infrastruktury dla produkcji energii odnawialnej - ogniwa słoneczne, biomasa itp.

Zmiany w sposobie użytkowania terenu

inwestycje

- kompleksowe zagospodarowanie „uzbrojenie” terenu w celu udostępnienia go następnie potencjalnym inwestorom na prowadzenie działalności gospodarczej.

turystyka - rekreacja

- uzupełnienie bazy i wyposażenia ośrodków rekreacyjnych, turystyczno - wypoczynkowych (z pełnym zapleczem socjalnym) oraz wsparcie bazy służącej do organizacji cyklicznych imprez i wydarzeń kulturalnych jako stałej formy promującej Gminę Frysztak.

Poprawa stanu środowiska naturalnego

- likwidacja dzikich wysypisk śmieci,
- segregacja odpadów na terenie sołectw,

- walka z nielegalnym zrzutem ścieków z gospodarstw domowych i budynków gospodarczych.

Poprawa stanu kultury

- modernizacja i doposażenie obiektów administrowanych przez GOK Frysztak,
- remont obiektów zabytkowych,
- rozbudowa infrastruktury turystycznej,
- uruchomienie turystycznych i rekreacyjnych tras (ścieżek) spacerowych, pieszych, rowerowych, narciarskich z odpowiednim zapleczem socjalnym, informacją i oznakowaniem, stanowiące dodatkowe, ważne narzędzie promocji gminy
- poprawa wizerunku terenów przyległych do obiektów o charakterze publicznym (domy kultury, biblioteki, remizy OSP itp.) - utwardzone parkingi, organizacja terenów zielonych, remonty istniejących i budowa nowych ogrodzeń,
- propagowanie rozwoju usług noclegowych, agroturystyki, małej gastronomii w bezpośrednim związku z organizowanymi przez GOK wydarzeniami kulturalnymi.
- remonty oraz poprawa wyposażenia bibliotek,
- poprawa bezpieczeństwa - budowa odpowiednich zabezpieczeń chodników i oznakowań przy ośrodkach kultury i innych instytucjach o charakterze publicznym bezpośrednio przyległych do dróg o dużym natężeniu ruchu,
- promocja twórców ludowych i zespołów artystycznych,
- organizacja imprez masowych,
- tworzenie systemów zabezpieczeń obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń
- otoczenie stałą opieką zabytków sakralnych (kapliczki i krzyże przydrożne),
- stworzenie ogólnodostępnych ośrodków informacyjnych wyposażonych w odpowiednie urządzenia z dostępem do Internetu.
- zakupy strojów regionalnych dla zespołów pieśni i tańca,
- zakup instrumentów muzycznych w celu rozwijania dalszej działalności umuzykalniającej wśród dzieci i młodzieży będącej zapleczem dla zespołów i orkiestr działających na terenie gminy,
- powiększanie i unowocześnianie zbiorów bibliotecznych (księgozbiory tradycyjne i biblioteki multimedialne).

Ochrona dziedzictwa

- tworzenie ośrodków rękodzielniczych z prowadzeniem stałych warsztatów z zakresu garncarstwa, zdobnictwa ludowego,
- wspomaganie wystawiennictwa i handlu rękodzieła jako formy aktywizacji zawodowej młodzieży i bezrobotnych.
- odtwarzanie zwyczajów, obrzędów, elementów dóbr materialnych gminy i regionu (stroje regionalne, przedmioty użytku codziennego, architektura) w ramach działalności grup zainteresowań funkcjonujących przy GOK,
- organizacja szkoleń, kursów i innych form doskonalenia dla potencjalnych instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego z zakresu technik pracy z twórcami- amatorami.

Promocja

- wykonanie jednolitego systemu wizualnej informacji lokalnej: kulturalnej, turystycznej, gospodarczej we wszystkich sołectwach,
- działalność wydawnicza (foldery, pocztówki, wydawnictwa książkowe, mapy turystyczne, programy wydarzeń, poprawa oznakowania informacyjnego dróg i itp.) uwzględniająca wszystkie walory gminy, dostępna w punktach informacji turystycznej na terenie województwa podkarpackiego oraz usługowo – handlowych na terenie gminy,
- stała współpraca z mediami: prasa, radio, telewizja.
- organizacja szkoleń i kursów dla potencjalnych przewodników i pracowników punktów informacji turystycznej w ramach aktywizacji zawodowej młodzieży i absolwentów szkół o profilu – turystyka,
- pomoc organizacyjno - finansowa w nawiązywaniu kontaktów krajowych i międzynarodowych różnych środowisk gminy - głównie młodzieży.

Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców, w tym zmiany w strukturze zamieszkania

- utworzenie centrum informatycznego dla mieszkańców gminy gdzie między innymi oferowane będą szkolenia dla rolników pragnących się przekwalifikować i odejść z rolnictwa,
- szkolenia dla osób dorosłych w zakresie podwyższenia i dostosowania kwalifikacji zawodowych do potrzeb regionalnego rynku pracy (m.in. w zakresie nauczania języków obcych i technik informatycznych),
- utworzenie ośrodka informacji gminnej o możliwości pozyskiwania środków pomocowych z Unii Europejskiej dla przedsiębiorców i rolników,
- tworzenie programów stypendialnych dla wyrównania szans młodzieży wiejskiej i miejskiej,
- promocja przedsiębiorczości - m.in. utworzenie komórki doradztwa i szkoleń dla rozpoczynających działalność gospodarczą,
- wspieranie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, produktu lokalnego (oraz ich promowanie poprzez strony internetowe, foldery itp.),
- organizacja grup zrzeszających rolników uprawiających warzywa i owoce oraz grupy reprezentującej producentów roślin zbożowych,
- modernizacja i wyposażenie budynków szkół, pracowni szkolnych (także obsługi administracyjnej i stołówek szkolnych),
- modernizacja przedszkoli wraz z towarzyszącymi urządzeniami (jak np. place zabaw),
- wyposażenie obiektów sportowych,
- zapewnienie dostępu do Internetu w miejscach publicznych takich jak np.: świetlice, biblioteki itp.,
- budowa hal sportowych.

Sport i turystyka

- rozbudowa infrastruktury turystycznej,
- uruchomienie turystycznych i rekreacyjnych tras (ścieżek) spacerowych, pieszych, rowerowych, narciarskich z odpowiednim zapleczem socjalnym, informacją i oznakowaniem, stanowiące dodatkowe, ważne narzędzie promocji gminy

- modernizacja i doposażenie obiektów administrowanych przez GOSiR Fryszak,
- budowa i rozbudowa infrastruktury sportowo- rekreacyjnej na terenie gminy,
- budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów klubów sportowych i zagospodarowanie otoczenia obiektów,
- wykonanie tablic dydaktycznych związanych z oznakowaniem terenów atrakcyjnych turystycznie (przygotowanie i drukowanie materiałów informacyjnych i promocyjnych),
- promocja turystyki a w szczególności agroturystyki i enoturystyki,
- promocja Ekomuzeum Góry Wolności,
- remont obiektów zabytkowych,

IV. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA

Poniższa tabela przedstawia planowane do realizacji zadania, które przyczynią się do szeroko pojętego rozwoju gminy.

Zadania będą wykonywane wg. hierarchii ważności, ustalanej co roku przez Radę Gminy Frysztak przy konstruowaniu budżetu na dany rok.

Realizacja zadań przekraczających możliwości budżetu Gminy Frysztak, uzależniona będzie od możliwości pozyskania środków zewnętrznych.

Lp.	Nazwa planowanego zadania	Okres realizacji	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Źródła finansowania	Planowane nakłady finansowe (w zł)	Uwagi
GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI						
1.	Zakup działki na plac targowy i parking (Frysztak)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	800 000	
2.	Modernizacja budynków wiejskich i ich obejść na terenie gminy Frysztak	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	1 000 000	
3.	Wykonanie piłkochwytu przy boisku piłkarskim w Lubli wzdłuż drogi wojewódzkiej	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	40 000	
4.	Nadbudowa z zadaszeniem części budynku urzędu gminy – nad salą ślubów	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy	450 000	
5..	Modernizacja budynku po byłej szkole miejscowości Gogolów	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	500 000	
6.	Modernizacja budynku ośrodka zdrowia w miejscowości Lubla	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	150 000	
DROGI I ULICE						
1.	Przebudowa ulic we Frysztaku - wykonanie projektu budowlanego na zagospodarowanie rynku i ulic sąsiednich na podstawie	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	2 000 000	Trwają prace projektowe modernizacji linii napowietrznych niskiego napięcia – złożony wniosek przez PGE o

	opracowanej koncepcji zagospodarowania rynku i bocznych ulic, -wykonanie prac inwestycyjnych					wydanie decyzji celu publicznego.
2.	Remont drogi Gogołów – Dział	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	2 500 000	
3.	Remont drogi Lubla – Bukowy Las	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	1 500 000	
4.	Remont drogi Huta Gogołowska – Łazy, Poręby	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	500 000	
5.	Remont drogi Glinik Dolny – Twierdza (Kapliczka – Wojciechowski)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	600 000	
6.	Przebudowa i asfaltowanie drogi w Twierdzy (Godek Łysa Góra – Budy)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	300 000	
7.	Asfaltowanie drogi w Twierdzy (Pawlik – Giera – Łysa Góra)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	80 000	
8.	Budowa chodnika przy drodze gminnej w Pułankach od ul. Wierzbowej do skrzyżowania na drogę (Wanat – Las)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	150 000	
9.	Modernizacja drogi gminnej Nr 112159 R relacji Frysztak – Sztukówka – Gogołów Dział - Januszkowice	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	8 000 000	
10.	Asfaltowanie dróg gminnych: Nr 112163 R Lubla – Sośnina – Niepla, Nr 112169 R Lubla – Kościół – Orzechówka, Nr 112168 R Widacz – Wieś – Lubla.	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	1 500 000 1 500 000 1 000 000	
11.	Modernizacja drogi gminnej Nr 112158 R relacji Kobyłe – Pietrusza Wola	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	1 100 000	

12.	Modernizacja drogi w miejscowości Pułanki Wanat – Las	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	250 000	
13.	Modernizacja drogi w miejscowości Cieszyna Nieroda – Patla	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	250 000	
14.	Regulacja stanu prawnego i modernizacja drogi Glinik Dolny – Kowale – Gl. Średni – Zięba – Glinik Górny	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	1 500 000	
15.	Modernizacja drogi Glinik Średni – Zakamieniec	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	400 000	
16.	Modernizacja mostu na potoku Gogołówka w ciągu drogi Gogołów – Moździówka	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	500 000	
17.	Modernizacja mostu na potoku Glinik w ciągu drogi Glinik Średni – Skiba – Szteliga – Dział	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	50 000	
18.	Budowa chodnika przy drodze powiatowej w okolicach szkoły w Gliniku Górnym	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	500 000	
19.	Asfaltowanie drogi w Cieszynie (Bosek – Godek – tory kolejowe)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	350 000	
20.	Wykonanie oświetlenia przy drodze powiatowej i części wojewódzkiej w m. Cieszyna	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	531 000	59 lamp. wartość szacunkowa - opracowana dokumentacja projektowa złożona do uzgodnienia na ZUD- zawarte umowy z mieszkańcami
21.	Wykonanie oświetlenia drogi powiatowej w kier. Jazowej w miejscowości Kobyle	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	163 000	18 lamp. wartość kosztorysowa – jest pozwolenie na budowę
22.	Wykonanie oświetlenia przy drodze powiatowej Frysztak-Klecie w ul.	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	200 000	20 lamp. Opracowana mapa i złożony

	Wybickiego i część Glinika Dolnego					wniosek o wydanie decyzji celu publicznego
23.	Wykonanie oświetlenia drogowego w miejscowości Frysztak przy ul. Nowa	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	90 000	Ok. 10 lamp
24.	Wykonanie oświetlenia drogowego w miejscowości Pułanki (Wanat – Las)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	150 000	Ok. 20 lamp.
25.	Wykonanie oświetlenia drogowego w miejscowości Glinik Górny (SKR – Kościół)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	120 000	Ok. 15 lamp. - jest wykonana mapa
26.	Wykonanie oświetlenia drogowego w miejscowości Glinik Dolny (Kapliczka – Budy – Granice)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	60 000	Dokumentacja jest aktualna mapa + wykonanie 8 lamp
27.	Wykonanie oświetlenia w miejscowości Stępina	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	150 000	
28.	Wykonanie oświetlenia w miejscowości Huta Gogołowska	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	45 000	Dokumentacja + wykonanie 5 lamp
29.	Uzupełnienie oświetlenia przy drodze wojewódzkiej w miejscowościach Lubla (na brakujących odcinkach)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	161 000	Dokumentacja projektowa + wykonanie – 23 lampy
30.	Uzupełnienie oświetlenia przy drodze wojewódzkiej w miejscowościach Pułanki (na brakujących odcinkach)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	20 000	Dokumentacja projektowa
31.	Modernizacja drogi w miejscowości Stępina Sokołowski – Furtek	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	250 000	
32.	Modernizacja drogi wraz z wykonaniem oświetlenia w miejscowości Twierdza GOK - Jarzyna	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet Gminy	80 000	Dokumentacja projektowa + wykonanie 8 lamp.
33.	Regulacja stanu prawnego dróg na terenie gminy Frysztak	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet Gminy	500 000	

ZAOPATRZENIE W WODĘ						
1.	Wykonanie ujęcia na źródłach w Stępinie (Chytrówka) i połączenie z wodociągiem gminnym	2015-2020	GZK Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	2 200 000	
2.	Systematyczna modernizacja wodociągu frysztackiego (wymiana starych części we Frysztaku i Twierdzy: Przelączenie zasilania osiedla nad GOKiem, zamontowanie dodatkowego zbiornika wody przy ul. Piętniewicza, odwiert nowej studni głębinowej	2015-2020	GZK Frysztak	Budżet gminy	200 000	
KANALIZACJA						
1.	Dokończenie kanalizacji w Cieszynie wraz z przelączeniem do oczyszczalni w Pułankach	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	2 800 000	wartość kosztorysowa - jest pozwolenie na budowę (wykonuje się podłączenia budynków)
2.	Wykonanie kanalizacji w miejscowości Pułanki	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	18 000 000	Wartość kosztorysowa - jest pozwolenie na budowę
3.	Wykonanie kanalizacji w miejscowości Stępina	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	9 000 000	Jest pozwolenie na budowę
4.	Wykonanie kanalizacji w miejscowości Glinik Górny	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	5 998 000	Wartość kosztorysowa - jest pozwolenie na budowę
5.	Wykonanie kanalizacji w miejscowości Glinik Dolny	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	2 500 000	Wartość orientacyjna – w 2015r. będzie pozwolenie na budowę
6.	Wykonanie kanalizacji w miejscowości Lubla	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	25 000 000	Wartość orientacyjna – złożony wniosek o wydanie

						decyzji celu publicznego
7.	Wykonanie kanalizacji w miejscowości Widacz	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	3 000 000	Wartość orientacyjna – złożony wniosek o wydanie decyzji celu publicznego
8.	Wykonanie kanalizacji w miejscowości Gogołów	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	25 000 000	
9.	Wykonanie kanalizacji w miejscowości Kobyle	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	10 000 000	
10.	Budowa małych oczyszczalni ścieków w Hucie Gogołowskiej oraz dla przysiółków Murowaniec, Bukowy Las i Bardacie	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	3 000 000	
11.	Dostosowanie oczyszczalni ścieków w Pułankach do dyrektywy ściekowej UE (redukcja biogenów)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	3 000 000	
12.	Rozbudowa monitoringu przepompowni ścieków w terenie	2015-2020	GZK Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	92 500	37 szt. przepompowni x 2,5tyś. zł.
13.	Wybudowanie wiaty nad poletkiem osadu przy oczyszczalni ścieków w Pułankach	2015-2020	GZK Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	100 000	
OŚWIATA						
1.	Wykonanie boiska wielofunkcyjnego-sportowego przy SP i Gimnazjum we Frysztaku oraz dokończenie wymiany instalacji elektrycznej, remontu korytarzy, kanalizacji i łazienek	2015-2020	SP i Gimnazjum we Frysztaku	Budżet gminy i środki zewnętrzne	1 200 000	
2.	Wykonanie hali sportowej dla SP i Gimnazjum we Frysztaku	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	1 500 000	

3.	Wykonanie hali sportowej dla ZS w Stępinie	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	1 500 000	Jest projekt i pozwolenie na budowę
4.	Wykonanie hali sportowej dla ZS w Lubli i remont ogrodzenia	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak i ZS w Lubli	Budżet gminy i środki zewnętrzne	1 500 000	
5.	Remont pokrycia dachowego, budowa kominów wentylacyjnych, remont łazienek i kuchni w ZS w Gogołowie	2015-2020	ZS w Gogołowie	Budżet gminy i środki zewnętrzne	620 000	
SPORT I TURYSTYKA						
1.	Dokończenie modernizacji hotelu GOSiR wraz z wyposażeniem	2015-2020	GOSiR Frysztak	Budżet gminy	680 000	
2.	Kompleksowa modernizacja basenu	2015-2020	GOSiR Frysztak	Budżet gminy	400 000	
3.	Modernizacja „schroniska” (była szkoła) w Kobylu	2015-2020	GOSiR Frysztak	Budżet gminy	450 000	
4.	Wykonanie placów zabaw przy ZS w Gogołowie i w miejscowości Huta Gogołowska i Twierdza	2015-2020	ZS w Gogołowie, Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	120 000	
5.	Wykonanie szlaków rowerowych i pieszych	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	80 000	
6.	Rozbudowa trybuny do 300 osób z wykonaniem zadaszzenia	2015-2020	GOSiR Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	680 000	
7.	Wykonanie boiska o nawierzchni syntetycznej	2015-2020	GOSiR Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	850 000	
8.	Wykonanie drugiej płyty boiska piłkarskiego wraz z wykonaniem drenażu i ogrodzenia	2015-2020	GOSiR Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	500 000	
9.	Wykonanie systemu nawadniania „płyty głównej”	2015-2020	GOSiR Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	150 000	

10.	Wykonanie bieżni lekkoatletycznej -100 m.	2015-2020	GOSiR Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	680 000	
11.	Poprawa bazy turystycznej na obiekcie schronu kolejowego w Stępinie - Cieszynie	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne	200 000	
INNE						
1.	Zakup średnich samochodów ratunkowo – gaśniczych dla OSP z Krajowego Systemu Ratownictwa Drogowego	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak, OSP Frysztak i OSP Glinik Dolny	Budżet gminy i środki zewnętrzne RPO	1 300 000	
2	Promocja turystyczna gminy (oznakowanie, wydawnictwa itp.)	2015-2020	Urząd Gminy Frysztak	Budżet gminy i środki zewnętrzne RPO	200 000	

V. ZGODNOŚĆ PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE GMINY, POWIATU I WOJEWÓDZTWA

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Frysztak na lata 2015 – 2020 oraz zawarte w nim do realizacji przedsięwzięcia są ukierunkowane na rozwiązanie przede wszystkim problemów lokalnej społeczności. Zachowuje przy tym spójność z innymi dokumentami programowymi przyjętymi zarówno na poziomie gminy, powiatu jak i województwa podkarpackiego.

Zakres PRL uwzględnia zapisy:

- Strategii Rozwoju Gminy Frysztak na lata 2000-2010
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Frysztak
- Wieloletniego Programu Inwestycyjnego w Gminie Frysztak
- Strategii Rozwoju Powiatu Strzyżowskiego
- Strategii Rozwoju Województwa – PODKARPACIE 2020

VI. SYSTEM WDRAŻANIA, SPOSOBY MONITOROWANIA I KONTROLI

Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym. Dla zagwarantowania, że postanowienia przyjęte w Planie Rozwoju Lokalnego będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostaną warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania i weryfikacji. Samorząd Gminy Frysztak pełni rolę koordynatora i organizatora Programu.

Organem nadzorującym realizację Programu jest Rada Gminy. Odpowiedzialny za wykonanie ujętych w nim założeń Wójt Gminy będzie przedkładał Radzie Gminy na jej wniosek sprawozdania z realizacji celu nadrzędnego i celów szczegółowych z rozbiciem na zadania. Poza funkcją nadzorczą, wyłączną kompetencją Rady Gminy będzie uchwalanie zmian w zapisach Programu.

Instytucją odpowiedzialną za realizację Programu jest Wójt Gminy. Lokalny Program Rozwoju może być realizowany samodzielnie przez Gminę, we współpracy z innymi partnerami lub poprzez inspirowanie i wspieranie realizacji przedsięwzięć innych jednostek.

Wójt Gminy będzie realizował zapisy Programu poprzez:

- nadzór nad realizacją działań w oparciu o sprawozdania i bieżące wnioski Referatu Gospodarki Przestrzennej Rozwoju i Rolnictwa odpowiedzialnego za monitorowanie wdrażania Programu,
- podejmowanie czynności, zmierzających do zapewnienia środków finansowych na przyjęte do realizacji zadania, a w szczególności uwzględnianie zadań w projektach budżetów Gminy na kolejne lata i w Wieloletniej Prognozie Finansowej (WPF) oraz pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania, np. funduszy z programów unijnych, wkładu własnego inwestorów zewnętrznych,
- nawiązywanie współpracy z partnerami w realizacji działań, wymagających zaangażowania innych podmiotów, m.in.: organów samorządowych innych gmin lub

powiatu, samorządu województwa, instytucji administracji publicznej, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców.

Wójt Gminy we współpracy z Referatem będzie identyfikował potrzeby zmian zapisów Programu. Podstawą ewentualnych zmian będą wnioski podmiotów realizujących poszczególne zadania. Propozycje weryfikacji Programu przedstawiane będą Radzie Gminy, zgodnie z wewnętrznymi procedurami wprowadzania zmian do uchwał.

Na wszystkich etapach wdrażania Programu musi zostać zapewniona ścisła współpraca pomiędzy podmiotami odpowiedzialnymi za wdrażanie poszczególnych zadań (począwszy od planowania i prac przygotowawczych do zakończenia realizacji).

Dla efektywnej realizacji zapisów Lokalnego Programu Rozwoju niezbędne jest stworzenie systemu stałej kontroli i monitoringu realizacji jego ustaleń. Monitoring powinien polegać na systematycznym gromadzeniu i przetwarzaniu danych i informacji dotyczących rozwoju Gminy, ciągłej obserwacji zachodzących ilościowych oraz jakościowych zmian. Monitoring umożliwia modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych. Jednocześnie system ten może być wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących w otoczeniu Gminy, jak i wewnątrz niej, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiągnięcie przyjętych celów rozwoju. Pozwala to na zwiększenie zdolności władz Gminy Frysztak do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w jej otoczeniu, jak i wewnątrz niej.

Monitorowanie realizacji planu odbywać się będzie na podstawie sprawozdań budżetowych i finansowych jednostek organizacyjnych gminy oraz innych dokumentów przedkładanych członkom Rady Gminy na ich żądanie.

Ocena realizacji planu

- pod względem finansowym odbywać się będzie na podstawie sprawozdań kwartalnych, półrocznych i rocznych z wykonania planu wydatków,
- pod względem merytorycznym na podstawie sprawozdań poszczególnych referatów.

Ocena planu rozwoju lokalnego dokonywana będzie każdorazowo na zakończenie roku budżetowego.

Współpraca pomiędzy gminą a sektorem publicznym i prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi w celu realizacji planu odbywać się będzie:

- poprzez inicjowanie okresowych spotkań z sołtysami, przedstawicielami organizacji przedsiębiorców i innych organizacji mających wpływ na rozwój gminy;
- poprzez informowanie Rady Gminy,
- poprzez zachęcanie zainteresowanych osób w uczestniczeniu i obserwowaniu sesji Rady.

Wdrażanie PRL rozpocznie się poprzez wprowadzenie go w życie uchwałą Rady Gminy we Frysztaku. Instytucją wdrażającą plan będzie Urząd Gminy we Frysztaku wraz z jego jednostkami organizacyjnymi, które będą odpowiedzialne za:

- sporządzanie i składanie wniosków aplikacyjnych do instytucji zarządzających funduszami z zachowaniem zgodności z zapisami Planu Rozwoju Lokalnego,
- monitorowanie wdrażania poszczególnych projektów inwestycyjnych,

- informowanie potencjalnych beneficjentów pomocy o możliwościach pozyskania środków z funduszy pozabudżetowych,
- zapewnienie publicznej informacji o współfinansowaniu przez Unię Europejską realizowanych projektów.

Wyniki monitoringu powinny być podstawą do oceny stanu realizacji Planu Rozwoju Lokalnego. Stanowiąc będą podstawę do aktualizacji Programu.

Realizacja **Planu Rozwoju Lokalnego gminy Frysztak** uzależniona będzie zarówno od wysokości własnych środków finansowych znajdujących się w dyspozycji budżetu gminy jak i pozyskanych środków zewnętrznych : krajowych oraz funduszy Unii Europejskiej. Zakładane w Planie przebudowy dróg poprawią dostępność komunikacyjną do wszystkich miejscowości na terenie gminy, a budowa i rewitalizacja obiektów oświatowych, kulturalnych i komunalnych wzbogaci podstawową infrastrukturę społeczną.

Celem wszystkich działań ujętych w planie jest zrównoważony rozwój gminy z poszanowaniem środowiska naturalnego oraz zachowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych, przy jednoczesnym założeniu, że gmina powinna być atrakcyjnym miejscem do zamieszkania, pracy i odpoczynku.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Kwiatek